

PROTOEGUMEN ATANASIE MAXIM

MEMORII

**“Am cerut din inimă să-mi deschidă bunul Dumnezeu calea spre viața
de mănăstire”**

***Cu aleasă recunoștință în amintirea
ieromonahului Dr. Silvestru Silviu Augustin Prunduș
OSBM, căruia, după Dumnezeu, îi datorez mai mult
decât oricui faptul că astăzi sunt călugăr bazilian***

Memoriile Părintelui Atanasie Maxim

- primul protoegumen al Ordinului Bazilian din România (datate: iulie 1951
- 2 februarie 1952), manuscris olograf în două caiete cu linii, format A5,

numerotate de la pg.1 la 90 și de la pg.1 la 43 plus 2 scrisori, de câte 2 pg către P. Juca Gherasim, care anexează o notiță a sa, pe 3 pg., despre datele morții și înmormântării -

Editura SCRIPTORIUM,
Baia-Mare, 2009

Editor. ALEXA-GAVRIL BÂLE

Redactor: preot Vasile-Romul Pop
Coperta: Marius V. Pop

ISBN-978-973-8948-11-2

Cuvânt înainte

"... Creștinul trebuie să cugete lucruri vrednice de chemarea cerească și să ducă viață «vrednică de Evanghelia lui Hristos»"

Sf. Vasile cel Mare

Știm că Sf. Vasile cel Mare nu folosește numele de călugăr ci se adresează cu cuvintele "creștin" sau "frate". De aceea creștinul din citatul de mai sus este călugărul.

Dimitrie Cantemir, în cartea "Descriptio Moldaviae" scrie: "*Toate mănăstirile Moldovei au aceeași organizare instituțională și urmează regulile prescrise monahilor de Sfântul Vasile cel Mare*".

De fapt, Regulile Sf. Vasile cel Mare s-au răspândit în toate Mănăstirile Orientale și implicit în toate Mănăstirile din spațiul carpato-danubiano-pontic locuite de români.

Călugăria a fost crezul ieromonahului Aureliu Atanasie Maxim, primul Protoegumen al Ordinului Bazilitan din România, care mărturisește: "*Am cerut din inimă să-mi deschidă bunul Dumnezeu calea spre viața de mănăstire*".

Ieromonahul Bazilian Atanasie a fost un deschizător de drumuri, un luptător precum a fost și Arhiepiscopul sfânt al cărui nume l-a primit la intrarea în călugărie.

Încă de la început, chemarea sa este pusă la încercare prin opoziția pe care o face tatăl său. După moartea subită a tatălui său, încurajat de profesorii și canonicii Dr. Vasile Hossu, Dr. Victor Smighelschi și de directorul cancelariei mitropolitane de la Blaj Dr. Izidor Marcu și de alții, se prezintă la Mitropolitul Dr. Victor Mihalyi și îi spune că vrea să devină călugăr, pentru că simte chemarea la călugărie. Răspunsul Mitropolitului cade ca un trăsnet; el îi spune că "nu se bucură, nu are nevoie de călugări", deci îl invită să se mai gândească.

După un an, deși Mitropolitul nu și-a schimbat părerea, susținut de profesori și canonici pleacă la Mănăstirea din Máriapócs, în provincia Muncaciului.

La despărțire, P. Emil Viciu, rectorul internatului din Blaj îl încurajează cu profeticele cuvinte: "*pleacă liniștit, căci te vei reîntoarce atunci când va fi timpul*

potrivit să înceapă și la românii uniți refacerea Ordinului Bazilitan.”

A fost hirotonit preot, la Bunavestire în anul 1904 în Provincia Muncaciului a Ordinului Bazilian, a condus construcția Mănăstirii și internatului de elevi de la Ungvar, unde a fost ales egumen la Sinodul electoral din anul 1912.

Mai târziu a ajuns Egumen la Máriapócs de unde a plecat la Noviciat la Krechow în Galiția unde se făcea “reformarea” călugărilor bazilieni împreună cu iezuiții.

La puțin timp după întoarcerea de la noviciat, prin 1925, este trimis de egumen la Mănăstirea Bixad. Acolo începe să răspundă preocupărilor celor trei Concilii Provinciale care doreau reorganizarea monahismului bazilian în Biserica Română Unită.

Sub conducerea înțeleaptă a pr. Atanasie se reorganizează la Bixad viața călugărească și mănăstirile din România dobândesc statutul de Provincie a Ordinului Sf. Vasile cel Mare. Viața călugărească sub îndrumarea plină de râvnă a pr. Atanasie, cunoaște o înflorire deosebită și în Noviciatul de la “Toagul lui Pásztor”, la începutul anului 1948, erau 80 de persoane.

Râvna și activitatea călugărilor a produs îngrijorare organelor Securității regimului comunist și s-a trecut la arestarea pr. Atanasie împreună cu alți 3 ieromonahi bazilieni încă din luna martie a anului 1948.

Cuvioși frați călugări, vă îndemn să luați exemplul de la părintele nostru Atanasie: să fiți blânzi, răbdători, iubitori de frați și de călugărie, tari în credință, neclintiți în sfânta iubire față de Biserica noastră catolică. Să învățați din experiența lui cum se reconstruiește viața călugărească, să umblați pe calea luminoasă, sigilată de urmele de sânge ale înaintașilor, ca să nu rătăciți.

Binecuvântăm cu bucurie publicarea memoriilor Părintelui Atanasie, rugându-l pe bunul Dumnezeu să reverse harurile sale cerești asupra Călugărilor ostenitori la această lucrare, precum și asupra tuturor persoanelor consacrate din Biserica noastră.

Cu Arhierescă Binecuvântare,
în anul Sf. Vasile cel Mare

+Florentin Crihălmeanu
Episcop Eparhial de Cluj- Gherla

Cluj-Napoca,

la Sărbătoarea Bunevestiri
25 martie 2009

Întroducere

Vreme de mulți ani o dorință arzătoare a părintelui Silvestru Silviu Aug.Prunduș OSMB a fost să publice memoriile autobiografice ale „P. Atanasie Maxim primul Protoegumen al P. Bazilitani din România”.

Manuscrisul Părintelui Atanasie l-a primit de la P.Gherasim Juca OSBM căruia primul Protoegumen îi cerea să se ocupe de înmormântarea dânsului, să aibă grijă să se împlinească rânduiala canonică. Pe lângă manuscrisul cu memoriile îi trimitea două scrisori în care P. Atanasie îi explică rânduiala înmormântării călugărului, pe care să i-o aplice. În cele două scrisori i se adresează părintelui Juca cu cuvintele: „Dragă nepoate Gherasim”. Îl numește nepot deși nu era, pentru a legitima intervenția dânsului în împlinirea celor cerute, deoarece în acel timp erau urmăriți pas cu pas și persecutați de Securitatea comunistă. A mai fost anexată o notă a P. Gherasim Juca OSBM despre datele morții și înmormântării P. Atanasie Maxim.

Vârsta înaintată și vitregiile vremurilor nu i-au permis P. Prunduș să-și vadă realizat acest vis așa cum îl văzuse realizat pe cel cu Memoriile Cardinalului Dr.Iuliu Hossu, care au fost publicate în anul 2003.

Ne-a rămas ca o datorie de suflet publicarea Memoriilor P. Atanasie, și împlinirea visurilor și aspirațiilor înaintașilor noștri.

Publicăm acest manuscris al Memoriilor părintelui Atanasie Maxim exact așa cum a fost el scris de către autor. Părintele Atanasie folosește limba și ortografia de la începutul secolului al XX-lea. Am respectat ortografia și cuvintele arhaice pentru a păstra autenticitatea și a reda farmecul exprimării autorului.

După ieșirea din închisoare s-a dus la sora sa Mărioara la Zalău, care l-a îngrijit până la moarte. Părintele își începe memoriile în iulie 1951 și le sfârșește în 2 februarie 1952. Așa cum vedem, scrie aceste memorii în ultimul an de viață când este foarte bolnav. Există în unele locuri inconsecvențe în sensul că uneori și unele cuvinte le scrie după ortografia veche, iar altele aceleași cuvinte le scrie după ortografia nouă. Noi am redat întocmai manuscrisul pentru că, chiar dacă unele cuvinte și reguli de ortografie ale limbii române de azi nu sunt respectate, sensul textului se înțelege foarte bine. Completările, explicațiile sau adăugirile de cuvinte pentru sens sunt foarte puține și le-am pus în paranteză. Am pus în paranteză câte un semn de întrebare acolo unde denumirile de localități în

special cele maghiare nu sunt clare.

Din păcate, din cauza bolii care îl necăjea, în ultima parte a memoriilor părinte Atanasie nu mai poate și nu mai are timpul necesar să descrie evenimentele pe larg, în tihnă, și cu amănunte așa cum a făcut-o în prima parte. În data de 29.I.1952 p. Atanasie scrie : „Sunt bolnav. Cred că nu voi putea continua scrisul”, pentru ca apoi în 31.I.1952 să scrie: ”Și totuși revin, din mila lui Dumnezeu, cu câteva amănunte”. Desigur că nu mai scrie multe pentru că în 2.II.1952 încheie memoriile sale și se va duce la Domnul în 17 aprilie 1952 în Joia Mare.

Publicăm în acest an, când se împlinesc 1630 ani de la moartea Sf.Vasile cel Mare, Memoriile Pr. Atanasie un vrednic urmaș al marelui fondator de viață călugărească.

Am trăit o profundă emoție spirituală parcurgând aceste pagini încărcate de istorie și am descoperit credința, dăruirea, trăirea profundă și profilul sufletesc inconfundabil al reformatorului vieții călugărești în Biserica Română Unită cu Roma.

Părintele Atanasie a fost un om carismatic, un deschizător de drumuri, dar mai presus de toate a fost un călugăr adevărat. Călugăria și-a dorit-o, a meditat și s-a rugat Domnului pentru ea și când Bunul Dumnezeu i-a dăruit-o nu l-au mai despărțit de ea nici lumea, nici războaiele, nici vitregiile vremurilor, și nici chiar comuniștii cu persecuțiile și închisorile lor. Atunci când viața călugărească a confrăților din Mănăstiri l-a dezamăgit, nu s-a descurajat, nu a renunțat la călugărie, a crezut și a sperat și a încercat să trăiască dânsul o viață care să fie un exemplu pentru alții. A meditat și s-a rugat și a cerut Domnului „ca să'mi petrec viața în lauda Domnului și în activitatea ce mi-ar prescrie-o reglementul Mănăstirei”, iar atunci când a primit răspunsul Domnului spune: „...apoi am promis bunului Dumnezeu că necondiționat v'oi urma chemării ce-o simt întru mine la viața de Mănăstire, fiindcă acum nu mai am în cale nici o piedică”.

Citind aceste rânduri ale memoriilor sale, și printre rânduri, descoperim sufletul primului Protoegumen al Bazilienilor din România. Un suflet deschis și sensibil care a știut să citească semnele timpurilor și a primit cu bucurie și încredere chemarea la călugărie, chiar dacă a trebuit să treacă peste voia Mitropolitului. Sufletul său mare și smerit i-a permis să renunțe de bunăvoie la funcția de egumen și să intre „la reformă”, adică să meargă la Noviciat la Krekow și să facă noviciatul alături de niște copii. Tot ceea ce era spre binele Ordinului și spre creșterea spirituală a sa și a călugărilor săi împlinea cu dragoste și bucurie.

A fost un om prudent, întreprinzător și generos care ajuta cu dragoste poporul nevoiaș din jurul Mănăstirilor pe care le conducea. A fost mintea înțeleaptă care a condus construcția și începuturile Internatului de elevi și a Mănăstirii de la Ungvar.

A fost un suflet drept și sfânt. Sufletul lui drept și corect nu l-a lăsat să

cedeze presiunilor și propunerilor de a jefui mănăstirea Măriapócs cu o scuză naționalistă. Referitor la sfințenia sa, aș dori să relatez o scurtă întâmplare pe care mi-a povestit-o, în timpul misiunilor pe care le-am ținut la Târșolt, o bătrână femeie oșancă nelipsită de la pelerinajele ce se făceau la Mănăstirea Bixad. Mi-a povestit că la unul din marile pelerinaje de la Mănăstire timpul era foarte urât, ploaia cu găleata și trebuia să se celebreze afară Sf. Liturghie, care în acele condiții era imposibil de oficiat. Pr. Atanasie a ieșit din biserică, a privit spre cer și-a înălțat mâinile în rugăciune și îndată s-a oprit ploaia și s-a putut celebra Sfânta Liturghie.

Dar opera în care și-a pus tot sufletul său plin de trăsături nobile a fost cea de împlinire a profeticelor cuvinte ale păr. Emil Viciu: „...te vei întoarce atunci când va fi timpul potrivit să se înceapă și la românii uniți refacerea Ordinului Bazilian”.

În luna mai 1925 egumenul de la Bicsad - P. Clemente Gavriș - moare pe neașteptate de tifos. Este numit P. Aranasie Maxim. Până la venirea definitivă la Bicsad a pr. Atanasie, Mănăstirea este preluată de protopopul Dămian Cecil din încredințarea Episcopului Dr. Iuliu Hossu. În iunie 1925 pr. Atanasie vine la Bicsad și preia Mănăstirea. Primul an la Bicsad a fost un an de grea încercare, după cum mărturisește pr. Atanasie. Trebuie remarcat modul în care începe refacerea vieții călugărești în România. Primul lucru pe care-l face vizitează Prislopul, unde se începuse deja viața călugărească cu părintele Leon Man și unde se întorseseră de la noviciatul reformat de la Krekow pr. Augustin Pop împreună cu Lucian Pop și cu fr. Vasile Alic. S-au decis că în luna noiembrie cei de la Proislop se vor muta la Bixad cu tot ce au: „3 vaci, viței și ceva haine”. De sărbătoarea „Întrarea în Biserică”, 21 noiembrie 1925, a fost deschiderea oficială a noviciatului la Bixad. În noviciat erau 7 tineri din care 2 pentru „clericat”. Pr. Atanasie, călugăr încercat cu experiență, care a fost în mai multe rânduri egumen de mănăstiri și consilier în Provincia Baziliană a Muncaciului, are idei foarte clare despre ce vrea să facă pentru refacerea Ordinului Bazilian în România.

La început nu vrea să aibă multe mănăstiri, pentru a-și face un titlu de glorie că este un deschizător de mănăstiri. Dimpotrivă, deși era o comunitate și la Prislop, închide mănăstirea și îi adună pe toți călugării într-o singură comunitate la Bixad, unde deschide și Noviciatul pentru formarea temeinică a tinerilor călugări. Mănăstirea este organizată după modelul mănăstirii deja reformate de la Krekow, care, spune pr. Atanasie, „mi-a făcut bună impresie”, pentru că „era ordine în toate”. Desigur că trăirea într-o singură comunitate călugărească oferea avantaje:

1. Fiind în aceeași comunitate și Noviciatul, trăind împreună profitau de atmosfera de formare și ceilalți călugări, făcându-se astfel „formarea permanentă” și reformarea călugărilor care nu avuseră parte de formare

sistematică.

2. Se făcea o formare uniformă și nu se vor forma între călugări curente diferite care să creeze tensiuni.

3. Putea fi ușor supravegheată de „ochiul” atent și înțelept al Pr. Atanasie formarea călugărească.

4. Trăind în comunitate cu toți călugării, și cei tineri și cei bătrâni, îi poate cunoaște și evalua cât mai bine și, la timpul potrivit, va ști pe fiecare unde să-l folosească, care este locul unde se potrivește mai bine și poate fi mai de folos Ordinului călugăresc.

După câțiva ani de trăire împreună spune: „După 1930 începuse să fie pentru noi Bixadul neîncăpător”. Abia acum pr. Atanasie se gândește să deschidă noi comunități călugărești, cu prudență și înțelepciune.

Prin 1933-34 călugării de la Bixad preiau Moiseiul, unde pr. Atanasie rânduiește o comunitate de 2 preoți și 3 frați, numindu-le de egunem un călugăr experimentat și de încredere, pe pr. Leon Man. După ce lucreurile se așează bine, pr. Atanasie constată: „Aveam deja 2 mănăstiri”. Pr. Atanasie știe să citească semnele timpurilor, are răbdare, face lucrurile pe rând și cu temeinicie; a știut să aștepte cu deschiderea noilor mănăstiri până când comunitatea de la Bixad a fost puternică și bine formată. Din 1925 când i-a adunat pe toți călugării într-o singură comunitate și până la deschiderea Mănăstirii Moiseiului au trecut 8-9 ani. Plecarea unor călugări și deschiderea noilor mănăstiri nu stânjenește și nu împiedică cu nimic continuarea frumoaselor și fructuoaselor activități începute la Bixad.

Urmează vechea mănăstire a Niculei care nu a avut niciodată legături cu Mănăstirea Muncaciului. Episcopul Dr. Iuliu Hossu, în dieceza căruia a fost Mănăstirea Bixadului în 1925, când Pr. Atanasie a început refacerea Ordinului Bazilian, apreciază: „Gândul nostru s-a îndreptat spre Familia sfântului Vasile cel Mare, pe care dintru începutul păstoririi am îmbrățișat-o cu toată căldura sufletului nostru, și a cărei înălțare am dorit-o din toată inima, cercând a-i întări începuturile redeșteptării sale românești... De atunci i-am urmărit cu drag, pașii plini de binecuvântată lucrare și m-am bucurat din tot sufletul de progresul statornic ce l-a realizat.”. Deși la început l-a primit cu răceală pe Pr. Atanasie, iată că după 11 ani marele nostru Episcop s-a convins de seriozitatea lui și apreciază foarte mult munca sa de refacere a Ordinului Bazilian în România. Aprecierile sale se concretizează prin următoarea hotărâre:

„Astfel, cu toată încrederea, am hotărât în Domnul, să încredințez izvorul cel mai scump al mângâierilor sufletului nostru și a multelor sute de mii de credincioși, sfânta Mănăstire a Niculii, unde preabună și Preamilostivă tronează blânda făcătoare de minuni, Maica Domnului Preacurată, cu Pruncul Isus în brațele purtătoare de viață, am hotărât să-l încredințăm Familiei călugărești a Ordinului sfântului Vasile cel Mare, întru administrare și rodnică chivernisire”.

Pr. Atanasie își amintește: „Ex.Sa Dr. Hossu episcopul Cluj-Gherlei era bucuros să ni-o dea însă cu mari cautele, ca să nu ajungă vreodată – în lipsă de călugări români – pe mâini rutene...”. Acest lucru reiese foarte clar din cuvintele Episcopului dr.Hossu: „...Încredințăm, ca loc de așezare, exclusiv Părinților călugări români, din Provincia românească a sfântului Vasile cel Mare, întru binecuvântată chivernisire și administrare, în înțelesul Decretului nostru Nr.140/1936 dat în ședința conzistoriului nostru episcopal la 25 februarie 1936, care rămâne hotărâtor, trăind și dezvoltându-se în a lor așezare și viață călugărească conform regulilor și așezămintelor proprii călugărești, și lucrând în afară pentru credincioși, la pelerinagii și în Eparhie, amăsurat îndrumărilor și aprobărilor noastre canonice și a urmașilor noștri din toate timpurile”.

Pr. Atanasie a învățat din experiențele trăite și văzute în Provincia Baziliană a Muncaciului. În timpul cât a stat în această Provincie, aproape un sfert de veac, s-a încercat în mai multe rânduri și în diferite moduri să se facă reformarea Provinciei, dar toate au eșuat. A văzut și încercările, de asemenea eșuate, ale părintelui Leon Man de a reface viața călugărească la Prislop, județul Hunedoara, cu sprijinul Episcopului de Lugoj, Dr.Vasile Hossu. Provincia Muncaciului avea 8 mănăstiri, dar singură mănăstirea Husztboronia administra o parohie și pr. Atanasie concludă: „În colo nicăiri nici o activitate obligatorie decât 1-2 pelerinaje la an și o viață liberă sau prea liberă”.

Având aceste experiențe pr. Atanasie organizează în mod foarte precis și frumos viața comunității călugărești. Imediat după unificarea călugărilor într-o singură comunitate s-a gândit că fiecare trebuie să facă munca necesară, în funcție de necesități și de pregătirea fiecăruia. Pr. Augustin Pop a fost numit Magistrul novicilor. Pr.Lucian Pop știa într-un mod admirabil să se apropie de popor, era bun orator și sfătuitor în cele sufletești, iar „scrierile lui populare erau neîntrecute”. Pr. Augustin Pop a reînviat periodicul de predici „Cuvântul Adevărului”.

Călugării de la Bixad și-au făcut propria tipografie și compactorie. Cărțile de rugăciuni ale P. Lucian au devenit foarte răspândite și căutate.

Fala Bixadului era Calendariul la care lucra Pr. Arsenie și Pr. Marina. Pr.Emil a organizat îngrijirea grădinii, a făcut pepinieră și a umplut grădina de altoi tineri. Se cultiva necesarul de zarzavat. S-a cumpărat mașină de treierat, 2 motoare dizel, moară și o mică uzină electrică îngrijită de fr.Pavel.

Călugării lucrau în tipografie și în atelierile de fierărie, tâmplărie, pantofărie și croitorie. Mănăstirea avea și săracii bătrâni de care se îngrijea.

Pelerinajele s-au înmulțit, au fost bine organizate. Se făceau rugăciuni, servicii divine, predici. Se făceau noaptea proiecții de film „Viața lui Isus”.

Au început să se facă misiuni de 8 zile prin parohii. S-a ajuns la peste 40 de misiuni numai în Eparhia Maramureșului. S-au bucurat de înțelegerea și sprijinul Episcopul Dr.Alexandru Rusu al Maramureșului.

Putem citi printre rânduri că activitatea călugărilor era înțelept gândită de Pr. Atanasie, încât să îmbine în mod armonios activitatea, munca și viața spirituală. Au mai fost trimiși la Noviciatul din Krekow P. Leon Man și P. Ajaky.

Este de admirat și de imitat spiritul de comuniune și de unitate care i-a animat pe toți călugării. Când P. Atanasie a cerut celor care începuseră experiența la Prislop cu P. Leon Man să se mute toți la Bixad, aceștia nu au fost orgolioși de realizările lor și dând dovadă de smerenie s-au supus.

De fiecare dată când au deschis o mănăstire au avut grijă să fie o mică comunitate călugărească funcțională. Trimiteau tot câte 5 călugări din care 2 erau preoți. Și la Moisei și la Nicula, precum și mai târziu la parohia Calvariei în Cluj, s-a început cu același egumen, activ și înțelept, Leon Man.

Prin trăirea spirituală, prin detașarea de sine și renunțarea la ambițiile proprii, prin comuniunea și formarea spirituală pe care au avut-o călugării Bixadului, formați în jurul P. Atanasie, au fost după modelul primei comunități creștine "o inimă și un suflet". Nimeni nu căuta gloria și interesul propriu, ci toți căutau binele comun, binele Ordinului Sf. Vasile cel Mare. Astfel între călugări și mănăstiri nu exista un spirit lumesc de competiție în care să fie distrusă sau apasată, cu tot felul de greutăți o mănăstire, pentru a scoate în evidență alta.

Acesta este secretul succesului P. Atanasie în măreața operă de reînviere a vieții călugărești în Biserica Română Unită, care constata cu satisfacție: "Nu să va putea scrie despre viața sufletească a românilor greco-catolici în anii 1925-1945 fără să aibă o pagină însemnată Mănăstirea Bixadului"

Au început tratativele cu Blajul pentru a deschide o mănăstire în Arhidieceză. Prepozitul Iacob Popa care trata în numele Blajului a fost "zgârcit și pretențios", dar călugării au acceptat condițiile dezavantajoase doar pentru a fi lângă Blaj. Astfel s-a cumpărat castelul de la Obreja, pe bani ceruți de la Roma, unde s-a deschis orfelinatul. Tot la Obreja s-a mutat și Noviciatul Ordinului. Mănăstirea de la Prislop a fost anexată la Obreja. Devenind neîncăpătoare mănăstirea de la Obreja s-a mutat orfelinatul la Turda.

În 8 iunie 1937 Provincia românească Sf. Iosif este recunoscută oficial de Congregația pentru Bisericile Orientale ca provincie a Ordinului Bazilian al Sf. Iosafat.

Călugării cer de la Episcopia de Cluj-Gherla și parohia Bob în administrație. P. Prunduș, care în acel timp era notar consistorial povestea: "Episcopul Dr. Iuliu Hossu pune în discuție cererea călugărilor Ordinului Sf. Vasile cel Mare de a lua în administrație parohia Bob. Monseniorul Iuga obiectează spunând: «este o parohie bună care ar putea întreține 1 sau 2 canonici cu familiile lor». La aceasta Episcopul răspunde «Hm, Măria ta, este bună parohia Bob, dar și călugării sunt buni și eu zic să le-o dăm»." Este aici din nou o idee înțeleaptă pe care P. Atanasie și-o însușește: "... căci ne va prinde bine legătura și cunoștința cu intelectualii din Cluj".

Astfel Provincia Română ajunge să aibă 8 așezări călugărești bine organizate și bine conduse cu un impact deosebit asupra vieții spirituale a clerului și a credincioșilor. În timp ce la Blaj se stingea din viață ultimul din vechii călugări bazilieni ai Blajului, viața călugărească pornită de la Bixad înflorește tot mai mult în ciuda tuturor greutăților timpului.

Trebuie remarcată în mod deosebit buna colaborare dintre Episcopul Dr. Rusu el Eparhiei de Maramureș sub a cărei jurisdicție a intrat mănăstirea Bixadului după înființarea acestei eparhii. În fața miilor de credincioși veniți din toate părțile la Mănăstire, a procedat la **„Închinarea solemnă a Eparhiei sub scutul special al Preasfintei Fecioare Maria”**.

Cu acesată ocazie a trimis următoarea telegramă: *„Sfinției Sale Papa Pius al XI-lea. Citta del Vaticano. – Peste zece mii credincioși și numeros cler al noii Eparhii a Maramureșului, în pelerinaj efesin la Sanctuarul marian al mănăstirii Bixadului, pentru a închina, prin Episcopul lor, întregă eparhia sub scutul special al Născătoarei de Dumnezeu, asigură pe Succesorul Sfântului Petru de alipirea lor nestrămutată și imploră Bindecuvântarea Apostolică. – Alexandru Rusu, episcopul Maramureșului”*; la care a primit următorul răspuns telegrafic:

„Episcopului Rusu. Baia Mare – Sfinția Sa se bucură de gândul evlavios al eparhioților pelegriini la Sanctuarul Bixad și binecuvântă cu afecțiune părintească, împreună cu Excelența Voastră, întregă Eparhia. – Cardinalul Pacelli”.

În ultimul timp, tot mai des, apar mici cărți sau ziare cu diferite articole care încearcă să denatureze istoria mănăstirii Bixadului prin tot felul de ipoteze fără a cita nicidată izvoarele unde se găsesc aceste afirmații.

Din memoriile P. Atanasie rezultă clar, așa cum confirmă și izvoarele, că mănăstirea Bixad a aparținut Provinciei Muncaciului. Rutenii din această provincie s-au unit cu Roma cu 100 de ani înaintea românilor din Transilvania, deci pe la 1600 erau greco-catolici. Prin urmare mănăstirea Bixad fondată la 1700 de episcopul de la Muncaci ca și mănăstire a Provinciei călugărești a Muncaciului din Ordinul Sf. Vasile cel Mare a fost încă de la începuturile existenței sale greco-catolică.

Prin 1893-1894 a ars locuința călugărilor din Bixad de la mănăstire. Egumenul greco-catolic Pásztor, numit de Provincialul Provinciei călugărești a Muncaciului și rutean la origini, construiește o nouă casă pentru călugări la Bixad care este terminată în 1896. Aceasta este casa mănăstirii de la Bixad în care au locuit călugării noștri bazilieni, din care au fost alungați cu forța de securiști în 1948. Pe timpul comunismului a funcționat în această clădire spitalul din Negrești. Când a eliberat-o spitalul din Negrești am fost împiedicați, prin violență, să-o preluăm de către Biserica Ortodoxă care în mod abuziv a pus stăpânire pe ea și în mod premeditat a adus-o în condiții de paragină pentru a o distruge. Astfel, ca peste tot în Transilvania, se încearcă falsificarea istoriei prin ștergerea și distrugerea urmelor trecutului.

În concluzie mănăstirea Bixadului, unde P. Atanasie cu călugării săi a desfășurat o activitate atât de frumoasă și rodnică, a fost de la începuturi greco-catolică, a fost construită de călugării greco-catolici pentru credincioșii greco-catolici de pretutindeni. În timpul P. Atanasie mănăstirea a înflorit și s-a extins în mod deosebit cunoscând epoca sa de glorie. Era plină de călugări, avea tipografie, ținea exerciții spirituale și misiuni și era cercetată în fiecare an de sute de mii de pelerini.

Din păcate partea materială a acestei munci uriașe a fost distrusă de regimul comunist. A rămas în sufletele noastre, în sufletele credincioșilor și în istorie moștenirea spirituală. Ne doare foarte mult că nici astăzi după eliberarea de regimul comunist și intrarea în Europa a României, umbra și mentalitatea vechiului regim își continuă persecuția nedreaptă. De fapt urmașii acestor călugări bazilieni, din care unii încă mai supraviețuiesc, nu au primit înapoi nici măcar o singură mănăstire din cele luate prin violență de regimul totalitar și predate Bisericii Ortodoxe. Este o rușine pentru Uniunea Europeană, pentru România "**democratică**" și pentru Biserica soră perpetuarea acestei mari nedreptăți istorice. Nu putem decât să exclamăm cu credință și speranță: **„Doamne, până când!”**

Iubite cititorule, îți încredințăm spre lectură memoriile P. Atanasie un exemplu de credință, de dârzenie sufletească dusă până la sacrificiu, un model de călugăr care nu cedează în fața niciunei greutăți lumești. În aceste momente de criză pe care le traversează viața consacrată din zilele noastre avem nevoie de astfel de modele luminoase care să ne călăuzească și întărească prin exemplul vieții lor

Un ieromonah bazilian

Săptămâna Patimilor 2009

Începutul călugăriei mele

După absolvirea liceului din Blaj - în Iunie 1897 - în toamna aceluiaș an am intrat ca teolog în Seminarul Arhidieceșan din Blaj. În decursul celor patru ani de teologie, vacanțele obicinuite de Crăciun și Paști le petreceam în Seminar,

Împreună cu alți cinci sau șase colegi, de-aceiași soarte cu mine, parte pentru că casa părintească iera la mare distanță – în comuna Buciumi, din jud.Sălaj – parte fiindcă nu voiam să fac greutate materiale celor de-acasă cu celea 20 coroane cât m-ar fi costat călătoria - dus și întors - știind bine că au destule greutate materiale.

În vacanța Crăciunului din 1899 - când aveam sărbătorile încă după călindarul vechiu - în luna Ianuarie, mă plimbam singur - mai ales sara - dela ora 5 până la 7 pe coridorul Seminarului. Meditam și recitam rugăciunile pe cari le știam fără de carte din Orologeriul preoțesc. Seminarul de atunci, cu o parte a liceului - din jurul Mănăstirii - cândva a fost locuința primilor călugări Bazilieni români din Blaj. Aducându-mi aminte de aceasta, totdeauna în de-cursul acestor preumblări, simțeam o îndestulare și o mângăiere sufletească, cugetându-mă că ce bine ar fi, dacă ași intra și eu la viața de Mănăstire, ca să'mi petrec viața în lauda Domnului și în activitatea ce mi-ar prescrie-o regulamentul Mănăstirii.

Intr-o seară am zis așa întru mine însămi, eu sunt gata să fac pasul acesta cu cea mai mare bucurie, dar Tu știi că eu am o piedecă, aceea că tatăl-meu are alt plan și alt ideal. Vrea să mă vadă preot căsătorit așezat în vre-o parohie din apropierea lui și nici-când nu s'ar învoi să intru eu la viața de Mănăstire. Iar eu în viața mea n'am călcat voința părinților mei. Mai am să stau în teologie doi ani și jumătate. În timpul acesta [se] schimbă părerile tatălui meu, în chestiunea aceasta și-l înduplecă să'mi dea voie liberă în alegerea carierei, iar eu cu mare bucurie v'oi urma chemarea ce-o simt și v'oi intra la viața de Mănăstire. Am cerut din inimă să'mi deschidă bunul Dumnezeu calea spre viața de Mănăstire și am promis Domnului, că eu sunt gata să urmez chiamării.

După încheierea anului școlar, în Iunie 1899 am făcut o excursie –împreună cu doi colegi- din Blaj pe valea Secașului și peste Vizocna la Sibiu, iar de-aici peste Rășinari – Gurarâului la Orlat – pedestru. Din Orlat cu trenul la Săliște și de-acolo fiecare la ale sale. Eu am continuat apoi cu o a doua excursie din Huedin la Vișag cu un alt coleg și pe muntele Vlădeasa, iar de la Vișag acasă la Buciumi. Iera spre sfârșitul lui Iulie. Pe tatăl meu l-am aflat bolnav. Eu l-am grijit până la 17 Sept., când a murit. Mi-a servit spre mângăiere împrejurarea, că nainte de moarte s-a spovedit și împărtășit. Însă de celea întâmplate cu mine în vacanța Crăciunului din Ianuarie 1899 nu mi-am mai adus aminte.

A urmat însă vacanța Crăciunului din Ianuarie 1900. S-au repetat preumblările seara pe coridorul Seminarului cu rugăciunile și meditațiile obicinuite. Mi-am adus aminte chemarea ce am simțit-o și atunci pentru viața de Mănăstire și de promisiunea ce am făcut-o Domnului. Atunci mi-a venit în minte, că moartea destul de neașteptată a tatălui meu trăbue s-o conzider de un răspuns a lui Dumnezeu. Acum apoi am promis bunului Dumnezeu, că necondiționat v'oi urma chemării ce-o simt întru mine la viața de Mănăstire, fiindcă acum nu mai am în cale nici o piedecă.

Intențiunea mea am adus-o la cunoștința unora dintre superiori: Canonicii Dr. Vasile Hossu, Dr. Victor Smighelschi, dir. cancel. mitrop. Dr. Izidor Marcu, rectorul Internat. Vancean Emil Viciu și pref. studiilor din Seminar Dr. Vasile Suci. S-au bucurat, fiindcă în Blaj de mult era deja planul de-a reface Ordinul călugăresc Bazilian la românii uniți. – Când am terminat teologia, la sfatul susnumiților m'am prezentat la Mitropolitul Dr. Victor Mihalyi și i-am spus, că vreau să mă fac călugăr. Mi-a dat răspuns categoric, că nu să bucură, nu are nevoie de călugări, să mă mai gândesc. – Am fost numit în anul școlar următor subprefect econom la Internatul Vancean de băieți.

Mitropolitul Mihalyi nu și-a schimbat părerea, iar eu cerându-mi dimisorialele din Arhidieceză am intrat în provincia Muncaciului a bazilienilor ruteni fiind dispus să mă prezint la Mănăstirea din Mariapócs – jud. Szabolcs – unde am și intrat în 22 august 1902.

La Mariapócs

Am fost chiar binevenit. Mănăstirea conducea parohia gr. cat. din Mariapócs, care atunci avea 1200 suflete, și o școală primară cu 3 puteri didactice pentru comuna întregă. Statul dela călugări nu pretindea calificare. Un candidat de călugăr chiar părăsise Ordinul. Dânsul fusese aplicat ca învățător în Mariapócs. Era lipsă de om în locul lui și am fost numit eu. În Mariapócs ierau atunci 1 Egumen, 1 Vicar – conducătorul gospodăriei de 1000 iugh. cat., 1 capelan pentru parohie – în locul Egumenului – care era și eccleziarh și încă 2 părinți, unul director inv., altul învățător. Egumenul avea 6 cl. de liceu, Vicarul 3 cl. de școală normală de pe acelea vremuri, capelanul iera teol. abs. de Gherla, directorul avea 4 cl. de liceu, învățătorul 2 cl. de școală normală. Teologia o făcuse în Ord. – particular – și examenul la Episcopie în Ungvar. Mai ierau 6 teologi cari studiau sub conducerea capelanului – P. Augustin Maxim, de naștere din Jugăstreni, jud. Someș, plasa Ileandamare. Clericii ca studii pregătitoare aveau 4-5-6 clase de liceu. – N-am fost trimis la noviciatul din Muncaci, ci m-au pus de-acuma în câmpul muncii. La Mariapócs începând din Maiu și până la 1 Octomvrie sunt tot pelerinaje. Singura împrejurare, care ridica și moralul casei întregi, iera viața sufletească destul de frumoasă a credincioșilor, cari cercetau pelerinajele greci și latini deopotrivă. Pentru călugări era obligatorie spovedania în Joia mare. Liturgia o făcea fiecare părinte zilnic. Clauzură nu era. Fiecare putea să aibă parale. Ce primea dela credincioși stipendii sau prin poștă și-i reținea. Mănăstirea însă îi providea cu revereandă, palton, pantaloni pe fiecare. Traiul la masă era bun. Vin 3 deciltri la amiazi și seara și pentru clerici. – Nu pot zice că aș fi constatat păcate cu femei însă lipsa de orice ideal și zel în celea sufletești și cufundarea în mîncare și beutură – adeseori până la beție (deși nu la toți) m-a decepționat curând așa încât după 2 luni de zile m'aș fi rentors bucuros la Blaj, însă știam că vor zice: s-a

săturat de asprimea vieții călugărești, a luat-o la sănătoasa de bunăvreme. De aceasta îmi iera groază. Dar îmi mai aminteam și cuvintele ce mi li-a adresat la despărțire Emil Viciu rectorul internatului din Blaj: pleacă liniștit, căci te v'ei rentoarce atunci, când va fi timpul potrivit să se înceapă și la românii uniți refacerea Ordinului Bazilian.

Am rămas și am cercat să muncesc pentru un viitor mai bun – printre clericii din Mariapócs, ca să ajungem cât mai curând ca să putem face reforma provinciei Muncaciului, cum știam că să făcuse în Galiția la Ucrainenii gr. cat. reforma provinciei de Lemberg, cu rezultat frumos.

În restul de Mănăstiri: Crasnibred și Buconț în eparhia de Eperjes; Muncaci, Berezna, Misztice, Husztboronia în eparhia de Ungvar și Bicsad în eparhia Gherlei. Singur la Husztboronia administrau o parohie cu 1000 suflete, în colonicări nici o activitate obligatoare decât 1-2 pelerinaje la an și o viață liberă sau prea liberală. În toate 8 Mănăstirile ierau atunci 17 preoți și 2 frați laici, plus 6 clerici la Mariapócs. Noviciatul oficial iera la Muncaci, dar adeseori fără novicii.-

1951.X.25

Dintre celea 8 mănăstiri moralul cel mai puțin scăzut iera la Mariapócs. În celelalte ierau scăderi mai mari, în unele chiar prea mari. La Mariapócs – cultul Prea Curatei Fecioare Maria în legătură cu pelerinajele și afluența de credincioși – chiar și intelectuali a contribuit mult la aceia, ca în Mariapócs să se susțină un nivel [nivel] religios și cultural macar la unii din membri, care să nu-i compromită în fața lumii credincioase, care mai ales după 1900 venea în număr tot mai mare și anume cu pretenții de-a afla acolo în celea sufletești: lumină, mîngăiere și îndreptări!. Românii am aflat în Provincia Muncaciului pe P. Augustin Maxim – fiu de preot din Jugăstreni – Someș- eccleziarh și capelan în Mariapócs – care a murit ca egumen la Mănăstirea Bicsadului în 1920, pe P. Clemete Gavriș – atunci capelan la parohia din Nyregyhaza-, care a murit ca egumen la Mănăstirea Bicsadului în 1925 și pe clericul Emil Molnar – fiul cantorului de la parohia ruteană din Leta Mare – lîngă Dobrișin- care a ajuns secretarul provinciei, apoi vicar al Mănăstirii Mariapócs și a murit tiner la 1910. Nici unul din ei n-a ajuns să intre la reforma ordinului începută la Muncaci în anul 1920. În anul 1905 a intrat la călugărie Leon Man – din Caian, județul Someș.- A ajuns curând egumen la Mariapócs în 1909 cu încredințarea să înceapă reorganizarea – reforma- Ordinului, dar încercarea a eșuat, iar dânsul a plecat din Provincia Muncaciului la Mănăstirea Prislop –jud.Hunedoara - unde voia să înceapă reorganizarea ordinului bazilian român unit, cu ajutorul episcopului din Lugoj Dr. Vasile Hossu.

Însă a eșuat și încercarea aceea, după o muncă destul de grea din 1910 până în 1918.- Mănăstirea Bicsadului iera în ținut curat românesc, la Mariapócs

gravitau români din județele Sătmar, Sălaj și Bihor. Aici la S. Măria Mare aveam 10-12 mii de credincioși români și 15-20 de preoți români. Iera indicat să avem și călugări români, însă în tot timpul cât am stat în provincia Muncaciului nu am mai primit nici un candidat, care să fi rămas s-ajungă la depunerea voturilor călugărești.

26.X.

La Mariapócs am intrat în 22 August 1902 și am fost înveșmântat, dându-mi se revrenda Ordinului și capturul în 18 Octomvrie. Aveam cameră separată, numai la pelerinaje o cedam și treceam între clerici. Mi s-a spus, că peste un an, când să termină noviciatul voi fi trimis la Ungvar, unde v-a trebui să mă supun la un ezamen – numit "cural" în baza căruia episcopul mă admite la hirotonire, deci pân-atunci să repețesc studiile teologice, fiindcă din toate v'oi fi examinat din partea profesorilor de teologie din Ungvar.

Cu școala am avut greutăți la început fiindcă nu aveam nici pracsă nici pregătire pentru a propune în clasele primare. Încetul însă am intrat în lucrul acesta și pe urmă a mers binișor. – În 1903 Junie s-a ținut la Mariapócs sinodul obicinuit tot la trei ani, a provinciei Muncaciului. Au participat aproape toți părinții – vreo 14. Prezidiul îl avea în baza Regulei Episcopul în a căruia dieceză să ținea sinodul. Episcopul de la Ungvar a trimis în locul său pe canonicul Fehér Emanuil.

1. Totdeauna să alegeau din nou Provincial și toți egumenii. - Au fost realeși cei vechi, afară de Mănăstirea Bukóc – eparhia Eperjes- unde abdicând fostul egumen Gojdics, a fost ales Kralicky Metodi, care fusese eccleziarh la Mănăstirea din Muncaci.

2. Iera obicei să prezinte socotelile Mănăstirilor spre revizuire. Canonicul președinte a dificultat, că la Mariapócs să dau prânzuri prea somptuoase. Cazul era, că la un prânz de gală – cu oaspeți mai aleși- de-acestea ierau 2 sau 3 la an- s-a adus pește dela Budapesta (kecsege). Fiindcă nu era un caz extraordinar, nici nu avea drept să se amestece la felul mâncărilor, consecința a fost că socotelile Mănăstirilor nu s-au mai adus la sinoade, ci revizuirea o făcea Provincialul cu secretarul și consultorii – în tot anul odată.

3. După sinod P. Augustin Maxim a ajuns în conflict cu egumenul și vicarul Mănăstirii Mariapócs. Afirmative P. Aug. M. ar fi spus președintelui, că în socotelile Mănăstirii Mariapócs nu sunt induse venitele intrate din tutunul predat erariului de pe un teritor de 30 jugh.cadastrale.- S-a dovedit că P.A.M. a greșit. Nu ierau induși unde credea el, că ar trebui să fie induși, însă ierau induși cu 2 luni mai târziu, în socotelile anului următor. Fiindcă cei doi calomniați nu mai stăteau de vorbă cu P. Aug. M. acesta a părăsit Mănăstirea, iar episcopul de la Ungvar l-a numit capelan la "Herincea" în Maramurăș, de acolo a fost trecut în aceeași calitate la Nyirbéltek în Szabolcs și apoi a primit parohie independentă la

Nyirmada tot în Szabolcs. După trei ani a revenit, dar P. Aug. M. avea o slăbiciune: să credea perzecat. Din cauza aceasta a mai avut conflicte, depărtări și reveniri.

În octombrie 1903 am fost trimis la Ungvar. Am depus examenul "cural" în urma căruia Episcopul ori-când m'ar fi trimis, Ordinul mă primea la hirotonire. Însă deși aveau lipsă de oameni – în Mariapócs- am fost trimis la Mănăstirea "Imsticiova" jud. Bereg unde deasemenea iera școală la Mănăstire, servind ca sală de învățământ reflectorul Mănăstirei. Acolo trebuia să propun – pentru copiii ruteni- înafară de religie, toate în limba maghiară. La școală nu mi-a fost mai greu decât în Mariapócs. Cu egumenul încă am ieșit la cale. Iera încă acolo un Părinte: Maté Nic., un nefericit, descreerat, cu purtări de tot slabe. A și părăsit Ordinul – umblând vagabond ani de zile, pe urmă a murit în războiul mondial într-un spital din Satumare în 1915.

În Ianuarie 1904 am fost chemat la Măn. Muncaciului, ca să depun voturile călugărești. Li-am depus în 14 Ianuarie și m-am rentors la Imsticiova. In postul mare am fost trimis la hirotonire la Ungvar și am fost hirotonit de Episcopul Firczáh Iuliu la Bunăvestirea din 1904, în 7 april, în capela episcopiei. Iar în 17 april am făcut prima S.Liturgie la Măn. Imsticiova, având de manuductor pe protopopol Gorzo N. din Imsticiova și conționator pe preotul Tokács Vasile din Kistrákócz – jud.Ugocea.Acest din urmă a ajuns Episcop la rutenii din America în 1920. De la Imsticiova – în Oct.1904 am fost dispus iar la Mariapócs, ca lector al clericilor.- Așa a sunat dispoziția provincialului. În realitate am fost pus din nou învățător la școală. Lector a rămas P. Clemente Gavriș, care nu iera bucuros să-și cedeze locul. I s-a făcut pe voie. – În Noiembrie a murit P.Ilarie Mațcov – care iera învățător și director la școala din Mariapócs. Am fost pus eu să conduc agendele școlii, ca director. – Anul școlar următor am introdus manuale de religie gr.cat. tipărite la Ungvar în limba maghiară în locul celor rom.cat. de la Agriu folosite pân-atunci, iar manuale de studii am introdus pe celea catolice editate de Sz.I.Társ. din Budapesta, în locul celor oficiale ale statului folosite pân-atunci. – Atunci s-a introdus prin elevii de școală – la reuniunile parohiale- rozarul și acaftistul cătră D.Hr.la adorație – după cărticelele tipărite în l. maghiară la Ungvar, în locul celor luate și de-ai noștri dela latini – pîn-atunci.

În anul 1905 s-a întâmplat un lucru extraordinar în biserica Mănăstirii din Mariapócs. Icoana făcătoare de minuni a Prea C.F.Maria a lăcrămat în ziua de Intrarea în Biserică adevă 4 dec. după stilul nou și în zilele următoare, cu unele întreruperi.

Era zi de sărbătoare. Cu P. Leontin Dolhy, care atunci să hirotonise și iera în fața primei sale Liturgii, am plecat la plimbare spre cimitir. Deodată vedem mișcare neobicinuită pe străzi. Auzim: Icoana a lăcrămat. Lumea fuge spre biserică. Am mers și noi. Ieram adânc impresionați. Mergem în fața Icoanei. În biserică deja lume multă. Vedem la ochiul drept, sub ochiu picur. Atât. Mai mult nimic. În zilele

următoare. Acelaș lucru l-am constatat. Pe pieptul Icoanei iera o batistă roza de mătasă. Pe ea să cunoaște locul umed a mai multor picuri. Credincioși au venit din depărtări zilnic – sute și mii. Stăteau în fața Icoanei incontinuu, rugându-se și cântând. Vestea a ieșit în lume. Episcopul de Ungvar a dispus cercetare. A cercetat canonicul Dr.Al.Nikita. Cercetarea a constatat, că picur sub ochi au văzut toți, chiar lăcrămând au văzut mai puțini. Icoana – binecontrolată de pricepători, a fost aflată nevătămată, neatinsă de nici o urmă a vreunei înșelăciuni. Rezultatul cercetării s-a tipărit. Atât.

În sărbătorile Crăciunului am stat la Hajduböszörmány – 10 zile. Nu aveau preot. Episcopia li-a dat unul tânăr – pe timpul anului de doliu. Nu ierau îndestuliți cu el. Familia preotului a intervenit la Episcopie prin rudele lor, de am fost numit eu. Provincialul s-a învoit. Din 15 martie 1906 până în 31 dec.1906 am stat la Hajduböszörmány administrator interimal. Parohie cu 2500-3000 suflete. Mi-am făcut datoria. Nu mi-a fost greu, aveam lunar 125-130 coroane venit și proviziunea întreagă. A fost și aceasta o experiență.

31-X

Hajduböszörmányi era oarecând capitala celor 5 orașe haiducești întemeiate de principele Ștefan Bocskay, care și-a așezat aici în cel mai fertil ținut al Ungariei pe haiducii lui, cari l-au ajutat în răscoala contra Casei de Habsburg, de sub care voia să elibereze Ungaria. Orașele acestea sunt: Hajduböszörmény, Hajdudorog, Haidunánás, Haiduszoboszló și Haiduhadház.

Numele orașului Böszörmény este de origine slavă: "beser moia" înseamnă: comoara mea. Are un hotar foarte bun. Un jughăr cadastral produce 18-22 măji de grâu.- Biserica reformată cea veche a fost renovată între 1880 și 1890. Spun, că cu ocaziunea lărgirii unde au săpat fundamentul cel nou au aflat morminte și în cosciuguri oseminte îmbrăcate în odăjdii scumpe – de-a bisericii răsăritene. Să vede, că a fost aici o așezare sârbească. În hotar între orașele Böszörmény, Dorog și Nánás a mai rămas o comună sârbească și anume: Vid. Hajducii reformați din Böszörmény au propus celor reformați din Nánás și celor ortodocși din Dorog, ca împreună să atace pe sârbi, să omoară pe locuitori și să devasteze comuna Vid, iară hotarul lor să-l împartă între cele trei orașe haiducești. Cei din Nánás s-au învoit, cei din Dorog au refuzat spunând, că locuitorii din Vid sunt de-o credință – religie - cu dânșii, deci nu vor participa la nimicirea lor. – Au făcut-o anume celea două orașe –fără Dorog- iară hotarul comunei Vid l-au împărțit între dânsele. Deși iera mai aproape de Dorog, acesta nu s-a împărțit din pământul sârbilor din Vid. Partea de hotar ce a revenit la Böszörmény să numește și astăzi Vid-i puszta. Preotul gr.cat.din Böszörmény încă are acolo 16 jugh.cat., semn, că rutenii din Böszörmény a luat parte activă la devastare. Orașul Hajduböszörmény avea 10 circumscripții- numite: tized – din cari 2 ierau locuite de ruteni, iar 8 de unguri calvini. – Haiduci de-a lui Bocskay au mai fost așezați în Carăii mari, unde partea de oraș locuită de haiduci să numea Hajdu

Város și iera locuită de români, astăzi maghiarizați, dar cu biserica românească. – Au mai fost așezați haiduci în orașul Nagykálló. Comunele celea mai apropiate de Nagykálló sunt: Kiskálló, Biri și Kállósemjén. Kiskálló și Biri au fost curat românești, Kállósemjén în mare majoritate românesc. În Nagykálló sunt nume românești de familii destule. Biserica răsăriteană din Nagykálló însă a rămas ruteană. Cea mai bogată familie calvină iera pe la 1900 între ungurii calvini din Nagykálló familia Marján, adică Mărian. Mi s-a spus că prin căsătorie s-a maghiarizat, lăsând să i să boteze copiii în religia femeii, de calvini.

- În anul 1905 am fost chiebat - din Mariapócs – la Hajdudorog să ajut la spovedit, fiindcă ierau misiuni. Cu Liturgia am fost pus să servesc la un altar lateral numit altar marian. Pe altarul acesta am aflat o carte, care după forma externă am cugetat îndată, că nu poate fi decât românească și deschizându-o am aflat că ieste un Evangheliar românesc cu litere cirile. În legătură cu aceasta îmi amintesc, că tot pe timpul acela protopopul Mosolygó Anton din Nyirgyulaj, comună vecină cu Mariapócs îmi spunea, că dânsul a fost capelan în Hajdudorog la anul 1879. Ierau doi cantori. Unul mai bătrân din partea românilor ales pe timpul acela, când nu ierau deplin unificate celea două parohii română și ruteană din Hajdudorog. Limba maghiară iera introdusă de multă vreme în serviciile bisericesti, însă cantorul acesta și-a ținut obiceiul de cânta românește vecernia de Sâmbăta seara. A fost zădarnică orice încercare de-al abate. Nu s-a lăsat înduplecat. A spus, că el până trăiește vecernia de Sâmbăta o face românește. I-au ascuns toate cărțile românești. Bătrânul a râs de iei. Știa de rost deja toate cântările și cât a trăit,- până cătră anii 1890 a cântat românește vecernia de sâmbăta.

-Iar în anul 1906 când ieram în Hajdubószórmény am făcut vizita preotului bătrân din Ujfehértó. O parohie, care avea atunci 3000 suflete. De-asemena a fost mai de mult micștă români și ruteni.- M-a dus bătrânul preot în biserică și îm arată strana dreaptă- plină cu toate cărțile cantorale în l. română. Apoi intrând în altar îmi scoate dintr-un dulap un potir. Îmi arată inscripția de pe el – cu litere latine: L-au cumpărat românii din Ujfehértó 1768.- Nu departe de aci-i comuna Bóköny. Pe la 1910 încă un capăt al satului iera numit oláh vég, celalalt capăt orosz vég.-Aproape de orașul Nagykálló ieste comuna Napkor jumătate gr.cat. jumătate rom.cat.. Greco-catolicii au fost români, rom.cat. au fost șvabi. Astăzi toți sunt unguri. – Vama Ungariei spre România lângă Valea lui Mihai ieste în comuna Nyirábrány. În mare majoritate gr. cat. Toți au fost români. În 1904 am vorbit cu credincioși de-acolo românește în Mariapócs. Spuneau, că tineretul nu mai știe decât ungurește. Între Debrețin și Nagykálló ieste comuna Nyirádony. Aici cred că și acum mai sunt bătrâni cari știu românește. După 1890 ceteam în Gazeta Transilvaniei, că aveau lupte grele pentru școala confesională cu limba de propunere românească. Îi persecuta rău un inspector școlar ungur din Nyiregyhaza cu numele Ördög. Cel din urmă preot român a lor a murit prin

1925-26. Pe timpul lui să cânta și românește la Liturgie în Biserică. De-atunci s-a terminat cu limba română.

-Mai târziu în 1908 am fost câteva săptămâni în Kallósemjen, lângă Mariapócs, în ajutor preotului bolnav. Din 1400 suflete – am aflat încă 2 bătrâni, unul peste 70 ani L. Pap László și unul peste 80 ani Orha János, cari vorbea românește. Nimeni altul nu știa. Pe la 1860 li-a murit preotul român. De la Ungvar n-au mai primit decât ruși sau unguri. De-atunci s-a terminat cu serviciile românești în biserică. S-au mai susținut câțva timp cântările, dar maghiarizându-se tineretul în școală-cu timpul și-acelea s' au maghiarizat.'

-Tot pe la 1908 îmi spunea preotul Fedák Miklós din Levelek– vecin de Mariapócs – că a aflat însemnări în parohia sa, că pe la 1800 preotul - la cuminecările de Paști.cetea rugăciunea nainte de cuminecare în trei limbi: românește, rusește și ungurește. - Comunele amintite aci cu urme de români sunt toate în județul Szabolcs, astăzi întreg în Ungaria, - afară de Hajdudorog ce este în județul Haidu.

-Oare cuvântul "hajdu" nu-i cuvânt de origine românească? Haiducii, cari formau grosul armatei la principii transilvăneni, cari au s'au răsculat în contra Habsburgilor ierau iobagi fugiți de pe la moșieri –nemeși- unguri. Oameni fără căpătii. Să alăturau unde puteau trăi. Erau români, unguri și ruteni, dar probabil cu mai mare percent de români. Dacă-l întrebau de unde iești nu știa ce să răspundă. Zicea: eu sunt un "hai-du-te". Așa li-a rămas numele la români și de la iei a trecut la toți. Limba maghiară încă nu știe să arate originea acestui cuvânt. Oameni : hai-du-te, trași-împinși, vântură-țară!

1 Noemvrie 1951

În legătură cu urmele rămase de români în nordul Ungariei mai am o dovadă.-În anul 1904 a apărut în foia "Gör. Kath.Szemle" din Ungvár o știre despre renovarea bisericii greco-catolice din parohia "Drágobartfalva" la care rutenii îi ziceau "Dorobratovo", unde să spunea , că iconostasul cel vechiu a fost înlocuit cu unul nou, și-i interesant, că icoanele din vechiul iconostas avea scrise pe iele numele sfinților în limba română. Atâta iera știrea din Gazetă. Numele comunei cel unguresc și cel rusesc: Drágobartfalva și Dorobratovo, nouă ne spun mai mult. Numele unguresc în vechime a fost Dragobratfalva iară cel rusesc Dragobratovo, cea-ce înseamnă românește: Satul fratelui lui Drag.

Gazeta mai adaugă, că iconostasul cel vechiu ieste din veacul al 14-lea. Știm, că regele maghiar Ludovic cel Mare, a cărui domnie cade pe acelea vremuri a dat poruncă voevodului românilor din județele Bereg, Ugocea și Maramureș să părăsească religia ortodoxă și să treacă toți la catolici. Voievodul s-a opus și în celea din urmă mai bucuros s'a hotărât să plece cu poporul său cu tot din Ungaria, decât să-și schimbe religia. A și plecat – în Moldova. Însă nu toți românii l-au urmat. Mulți s-au simțit legați de glia strămoșească și au rămas destui în celea mai multe sate iar alocurea au rămas și sate întregi. În locul

românilor au fost aduși ruteni cu principele lor Koriatovici de peste Carpați și în mulțimea rutenilor cu timpul sau rutenizat românii rămași acolo. – Numele comunei mai sus pomenite dovedește, că a fost Satul fratelui lui Drag – voevodul românilor, iar vechiul iconostas din veacul al 14-lea cu numele scris românește pe icoane, dovedește, că acolo au locuit români și foarte probabil român v-a fi fost și pictorul.- Comuna aceasta nu-i departe de orașul Muncaci- vreo 10-15 kilometri. În satul Ujdávidháza de lângă Muncaci sunt familii cu numele Basarab, dar mai sunt și alte nume de origine română. Iar comuna "Vlahova" din nordul județului Ugocea chiar la marginea județului Bereg a fost în întregime românească. Oameni de acolo, îmi spuneau când ieram la Mănăstirea Imsticiova jud.Bereg, că la iei în comună mai de mult să vorbea românește. Nu-i de mirat, că la Mănăstirea din Muncaci s-a păstrat o carte românească, monument de limbă și tipăritură veche dela Brașov, care astăzi să păstrază în Muzeul Național din Budapesta. Urme românești din părțile acelea v'or mai fi destule, însă icoanele iconostasului vechiu din Dorobratova ar fi bine să se caute și să se câștige ca să fie aduse în România.

Mănăstirea Imsticiova încă-i întemeiată de un român. Principele Rákoczi – din Ardeal – a adus pe călugărul Zeican Ioanichie să fie episcop ortodocs și l-a așezat în jud.Bereg să contrabalanseze Unirea pornită între ruteni – dela Muncaci. Acesta a întemeiat Mănăstirea. Și-a adus cu sine rudenii din jud.Hunedoara – comuna Zăicani – din cari sunt și astăzi 20-30 familii, cari toți așteaptă să nu mai fie călugări la Mănăstire, pentru că atunci averea de 2-3 sute iughere ar fi a lor – cred iei- fiind că o rudenie de-a lor a întemeiat și a dat avere Mănăstirei. Din familia Zeican sunt mai mulți intelectuali în Maramurăș și Satumare. Dar aceștia sunt maghiarizați. Cei din Imsticiova sunt ruteni.-

5.XI.

În toamna anului 1905 Superiorul Mănăstirei Mariapócs P. Teodor Zubricky m-a luat cu sine într-o călătorie a sa. Voia să facă o vizită P-lui Pászory Arcadie – fost egumen al Mănăstirei Bicsad, care locuia pe moșia proprie într-un conac nu departe de Mănăstirea Bicsad din hotarul comunei Tur. Roma i-a aprobat să locuiască afară de Mănăstire și desfăcut de legăturile ce le avuse cu Ordinul Bazilian. Era obligat să-și afle un episcop, care să-l primească sub iurisdicția sa. Nu să știe, însă, să crede, că Episcopul romano-catolic de Satumare – Meszléngá l-ar fi primit. Avea o capelă publică la conac. Servea zilnic S.Liturgie, dar nu spovedea nici-când pe nimeni.

Era o persoană interesantă în felul său. Născut cam pe la 1840 – în comuna Câmpulung la Tisa din Maramurăș din părinți ruteni. Tatăl său a fost cantor. Având 4 cl. de liceu a intrat în Ordinul călugăresc cam pe la 1858. Acestea le știu dela fostul meu Egumen din Mănăstirea Imsticiova: Ciril Mikulics, care a fost în noviciat împreună cu Pászory. Atâta mi-a mai spus despre el, că avea parale și ca novit, și mai târziu ca cleric și să ocupa cu medicina. Știa să dea sfaturi

bune – bolnavilor – și pe timpul acela. După depunerea votului și hirotonire a ajuns eccleziarh la Mariapócs. Știa să trateze bine cu poporul, care venea la dânsul cu multă încredere chiar și din mari depărtări. Veneau unguri, ruteni și slovaci. Să vorbea, că nu numai vindecă, dar mai spune și trecut și viitor. Fiindcă vestea vindecărilor era cunoscută în public, - autoritățile județului Szabolcs – la intervenția medicilor – la exclus pe Pásztor de pe teritoriul acestui județ în 1879. Provincialul atunci l-a trimis la Mănăstirea Krasznibrod – jud. Zemplén. Din județul Szabolcs mergea la el poporul cu procesiune. După 2 ani de zile a fost numit Egumen la Mănăstirea Berezna. – jud. Ung. - fiindcă mănăstirea era înglodată în datorii și nimenea nu voia să preia Egumenatul. – Pásztor a primit. În 2-3 ani a achitat datoriile, a renovat Mănăstirea. Credincioșii îl cercetau în număr tot mai mare. În 1890 a fost numit Egumen la Mănăstirea Bicsad. Ca și Berezna a ajuns și Bicsadul înglodat în datorii și nimenia nu să angaja să fie Superior. Pásztor a primit. A plătit și aici datoriile și a adus în rând mănăstirea. Pe mulți credincioși cari îi cereau sfaturi în necazuri i-a trimis în America. Le dădea bani de drum. Aceia îi trimiteau de-acolo bani. Primea nu numai dela credincioșii din Țară – ruteni, unguri și slovaci din județele Maramurăș, Bereg, Ugocea, Ung, Satumare, Szabolcs, Zemplén, Borșod, Abany, Sáros și Szepes, nu numai gr.cat., ci și rom.catolici. Românește nu știa. Românii nu-l cercetau. - A început a cumpăra moșii dela moșieri unguri, dar și dela popor în hotarale comunelor Tur, Boinești și Trip, și păduri la Bicsad. A ajuns să aibă 2600 jugh.cat. Pe la 1893-4 a ars locuința călugărilor din Bicsad. Abia a scăpat și el cu viață. S-a aprins din negrijă fiind podul supraîncărcat cu prea multe lucruri. El a zidit locuința cea nouă, cu etaj. Cea veche avea pe lângă refector, cămară și bucătărie numai vre-o 5 camere. Avea forma literei L cam acolo unde-i acum altarul pentru pelerinaje – în curte. Casa cea nouă a fost terimnată în 1896. Prin 1897 episcopul rom.cat din Szepes, a cerut Episcopului din Gherla să facă cercetări contra lui Pásztor, fiindcă înșală poporul. Din Szepes venise vre-o 7-8 familii de slovaci rom.cat la Boinești. Pásztor i-a fost trimis mai nainte în America. De-acolo s'au rentors cu bani și s'au mutat cu familii cu tot la Boinești, unde Pásztor le cumpăraseră moșia unui jidan. Sunt și azi în Boinești 16 familii din slovacii aceia. - Gherla nu s'a angajat să facă nimic. A răspuns, că călugării sunt ruteni, să țin de Ungvar. – Dela Ungvar s-a dispus cercetare și în legătură cu provincialul s'a făcut la fața locului. Cercetarea are un dosar mare. Cred că l-am lăsat în Mariapócs. În Ungvar îl primii sau dela Episcopul în 1916. - Cercetarea n-a putut dovedi nici o înșelăciune din acelea cu cari iera învinuit. S-a dovedit însă, că are moșii – încărcate cu datorii fictive. A fost obligat să le treacă pe numele Mănăstirei, iar dânsul a fost dispus la Mănăstirea din Muncaci. La Bicsad nu voia să meargă nimenia de egumen, fiindcă acolo Pásztor avea o mulțime de credincioși de-a dânsului slovaci și unguri. – Pásztor dela Muncaci –cu certificat medical- a fost admis să plece la băi de mare - Abbazia - iar

de-acolo după câteva săptămâni s-a rentors la Bicsad.- În sfârșit în 1900 a primit să fie egumen P.Lupiș Silvestru din Mariapócs.- Acesta sosind la Bicsad a tras la preotul Gavril..... Acesta nu să avea bine cu Pásztor. Românii de asemenea nu aveau cu Pásztor legături fiindcă acesta nu știa românește. Preotul din Bicsad a adunat vre-o 40-50 bărbați din comună. Aceștia cu bote și cu furci s-au atașat de însoțitori noului egumen, ca în caz de lipsă să-l apere și au plecat la Mănăstire. Pásztor care iera informat din oră în oră despre cea-ce să pregătește, a adunat ce a putut dela Mănăstire și a plecat peste Boinești - cu trăsura - la moșia s-a din Tur. Noul egumen a preluat Mănăstirea fără alte greutateți. – Pásztor a rămas la moșia s-a. Cu ajutorul lui Dr.Vasile Lucaci s-a exoperat din Roma învoire să stea afară de mănăstire la moșia sa și începând din 1900 acolo a continuat activitatea sa – cu credincioșii care îl cercetau.- În toată provincia călugărească Pásztor singur cu egumenul Zubricky Teodor să avea bine. Pe acesta l-a rugat de mai multe ori - în scris - să-i facă vizită la Tur la moșia sa. Acestor inzistențe a satisfăcut P.Zubricky și ca să nu plece singur – m-a luat cu sine. Atunci l-am cunoscut pe Pásztor. M-a chemat încă de 2 ori să merg, casă-i spovedesc credincioșii, la un Crăciun și la o sărbătoare într-o vară. Cu Pásztor vom mai avea întâlniri. Din acest motiv am inzistat asupra persoanei și situației dânsului.- Vizita a durat 3 zile. Avea un conac vechiu și popor mult pe lângă sine. Stabil erau acolo 40-50 persoane, cari munceau în gospodărie și ca meseriași. Dar pururea avea credincioși din toate părțile, iar la sărbători - Crăciun, Paști, Rusale - cu sutele veniau. Însă nu cu mâna goală. Pásztor îi providea cu hrana. Poporul însă aducea cu vagonul de toate bunătățile, încât avea din ce să-i provadă. Iar parale primea și dela popor și din America.- Avea acolo vre-o 12 bătrâni neputincioși pe cari îi susținea. Voia să facă un azil pentru bătrâni. Era un motiv ca poporul să contribue cu daruri la susținerea acelora.

6-XI.

În anul 1906 luna Iunie, când eram administrator parohial interimal la Hajduböszörmény, s-a ținut din nou Sinodul electoral obicinuit al Provinciei Muncaciului și acum iarăși la Mănăstirea Mariapócs, fiindcă altă Mănăstire nu să angaja la suportarea speselor împreunate cu un sinod la care participau 14-15 călugări din alte mănăstiri și episcopul cu secretarul său 4-5 zile.- La sinod am participat și eu, ca delegat al Mănăstirii Imsticiova. Prezidul l-a avut episcopul Fircák Iuliu dela Ungvar, aducând cu sine ca secretar pe dir.de cancelarie Anton Popp.- Episcopul a venit anume, ca să forțeze schimbarea Provincialului și o hotărâre pentru întemeierea casei Provinciei la Ungvar împreună cu un internat de vre-o 30-40 elevi care ar cerceta liceul sau școala normală din oraș, pe lângă cari și Provincia să-și poarte vre-o câțiva elevi la aceleași școli, iar clericii pe cari i-ar avea să-i trimită la cursuri regulate în Seminarul diecezan.-Episcopul a influențat asupra Provincialului bătrân, să-și dea abzicerea și să nu primească candidatura la noua alegere, fiindcă nu v-a fi ales și ar cădea cu rușine. Bătrânul

provincial Leucanici Inochentie avea 67 ani, însă iera rău slăbit. Abia-și putea subscrie numele. De altfel între călugării ruteni era singurul cu 8 cl de liceu și seminar teologic în regulă. A abzis și a fost ales secretarul provinciei Horna Ioachim. Avea numai 4 cl de liceu, dar seminarul teologic l-a făcut în regulă, era capacitat și potrivit din toate punctele de vedere să ia conducerea Provinciei. La insistența Episcopului s-a decis întemeierea unei case a Ordinului în Ungvar, în care scop să v-a cumpăra fosta biserică ortodocsă cu casa parohială și cantorală de lângă ea- de pe strada Rákóczi, aproape de gara cea mică. Egumenii dela Bicsad și Husztboronya au fost schimbați împreună. Alte schimbări nu s-au făcut. După sinod de fapt s-a cumpărat biserica ortodocsă din Ungvar. Celea 2 case s-a dat în curând. Biserica a rămas închisă. Provincia nu avea bani, ca să poată începe atunci ceva la Ungvar. Chestiunea acesta a rămas în așteptare.

În anul 1907 m'am rentors de la Hajduböszörmény la Mariapócs. Am fost numit din nou învățător la școala primară și eccleziarh al bisericii fiindcă egumenul dela Husztboronya Lupiș Silvestru a plecat de preot la America, iar fostul eccleziarh P.Gavriș Clemente a fost numit egumen la Husztboronya.- Noul provincial voia să înceapă un fel de reformă în creșterea clericilor și a noviciilor. La numit pe P.Leon Manu magistrul al noviciatului și lector al clericilor – așa ca să fie ambele acestea în Mariapócs. Lucrul acesta s-a început în 1908. Ca să poată lucra P.Leon mai nestingherit la Sinodul electoral din 1909 a forțat alegerea P.lui Leon de egumen la Mariapócs. Sinodul acesta s-a ținut la Crasnibrod în eparhia de Epejeș, ca să nu să mai amestece episcopul Fircsák și să forțeze noua așezare la Ungvar pentru care nici nu erau parale. Dar nici nu era un gând simpatizat din partea nici unuia dintre călugări. Provincialul lega nădejdi mari de reorganizarea noviciatului și clericatului - în Mariapócs - sub conducerea P-lui Leon Manu. A și trimis Dumnezeu candidați neobicinuit de mulți și cu pregătire. Era unul cu liceu și 2 ani de teologie, 4 cu diplomă de învățător, alții cu 6 cl. de liceu, total 12 inși. P.Leon a'nceput foarte bine, cu viață sufletească și disciplină în toată regula. Lucrurile însă n'au durat mai mult de 6-7 luni. P. Leon iera înțales cu Episcopul de Lugoj Dr.Vasile Hossu, să treacă dânsul la Prislop și să înceapă acolo ceva pentru români. M-a înduplecat și pe mine să subscriu o declarație că-s învoit să mă atașez la acest plan. Eu însă după 2 săptămâni am scris Episcopului din Lugoj că'mi revoc subscrierea, mă retrag dela împlinirea acestui plan. Aveam anumite nedumeriri și m'am decis să rămân deocamdată în Provincia Muncaciului.- P.Leon în primăvara anului 1910 a plecat la Roma. Din Budapesta mi-a trimis niște pachete mari cu stindarde multe pe cari era inscripția Éljen Manu Leó képviselőjelölt și o mulțime de insignii – cu aceiași subscriere – cari să puneau în pălărie. Din jurnale am cetit, că la alegerile de deputat cari ierau în pregătire atunci pentru parlamentul ungar a pășit de candidat cu program social creștin.- Noi cei din Mariapócs nu aveam știre de toate acestea și ni-a surprins neplăcut. Candidat guvernamental în cercul nostru electoral din Nyirbator – iera

un jidan bogat. Stindardele și insigniile li-am pus într-o cămară, pînă-ce v-a sosi acasă P.Leon dela Roma. Am citi în "Unirea" din Blaj, că P.Leon Man - egumenul Măn. Mariapócs a fost numit canonic al bisericii Laterane din Roma.- După toate acestea părinții din Mariapócs m-au trimis la provincial la Muncaci să relatez despre toate, și să arăt, că în special cu candidatura de deputat ne face o situație foarte grea în județul acela stăpînit de evrei și calvini. Provincialul a trimis o telegramă la adresa P. Leon, că sau abzice momentan de candidatura de deputat sau să se considere depus din egumenat și să se mute în decurs de trei zile la Mănăstirea Bicsad.- Părintele Leon sosind acasă a răspuns la telegramă, că să mută la Bicsad.- Mie mi-a spus, că cu candidatura la deputăție a vrut numai ca să aibă ocazie a câștiga de la jidanul – candidat al guvernului – vre-o sută de mii de coroane, pe cari dacă le pimea și-ar fi retras candidatura, iar P.Leon avea parale, ca să poată începe ceva la Prislop.- P.Leon Manu a plecat din Mariapócs la Bicsad, iară după cîteva luni de zile a mers la Lugoj, adecă la Prislop.

Așa s-a'ncheiat reorganizarea noviciatului și clericatului provinciei – încredințate P.lui Leon.- Egumen la Mariapócs a fost numit fostul vicar P.Ruszinkó Emanuil, iar de vicar a fost trimis un român P.Emil Molnar. Acesta după cîteva luni de zile a căzut bolnav și a murit. Novicii și clericii, trecuți și ei prin mai multe metamorfoze, cași magistrul lor, mi s-au încredințat mie, ca să fiu învățător director, ecleziarh și lector. Cei mai mulți au plecat după plecarea P.Leon. Cinci inși au rămas din 12. Dintr-aceștia 3 au ajuns să intre și la reforma adevărată, care s-a început în 1920 la Muncaci.

9.XI.1951.

După eșecul reorganizării și mai ales reformei în creșterea tinerei generații încredințată Părintelui Leon toți părinții provinciei ierau de părerea, că trebuie să facem cea-ce ni-a propus – și așteaptă dela noi - Episcopul Fircsák Iuliu dela Ungvar. Să ne facem cât mai curînd o așezare împreună cu internat la Ungvar, unde v'om putea să ne creștem tînăra generație, avînd la îndemână noi Instituțiile necesare și v'om primi mai ușor și elemente noi, fiincă acolo ne va cunoaște tineretul.

Dela Mănăstirea Mariapócs să aștepta să facă pregătirile, dar așa, că în 2-3 ani să avem deja gata Mănăstirea cea nouă din Ungvar și să să'nceapă activitatea. Eu am fost încredințat să mă ocup cu chestiunea și să fac propunere – ce-e de făcut.-Am cerut de la Egumen să-mi dea voie să cercetez mănăstiri de-a mai multor Ordine călugărești din Ungaria, ca să văd cum își au aranjate noviciatul, iunioratul, filozofia, teologia – pentru creșterea tineretului propriu și internat pentru creșterea elevilor mireni. Am primit învoirea și am plecat în Ianuarie 1911 la Sâmbătamare unde aveau Iezuiții noviciat, la Pozsony - Bratislava - unde au tot ieși filozofia, la (text ilizibil, probabil: Parmozihalma) unde au benedictinii noviciat, teologie și filozofie pentru profesoratul de școli medii. Aici ștudiau cu profesori proprii și făceau examenele la Universitatea din Budapesta. Apoi la Zirc

unde Cistercienii aveau noviciat, la Calocea, unde Iezuiții aveau internat pentru elevi mireni, de aici am mers la Prizlop, să văd ce face P.Leon Manu și pe urmă la Târgumureșului unde minorii aveau noviciat.

Benedictinii aveau atunci 50.000 jugh.cat.moșii și conduceau opt licee publice în Ungaria. Cisterțienii aveau 40.000 jugh.cat. moșii și conduceau 6 licee publice. În ambele locuri am văzut, că-s domni prea mari pentru ca să fie călugări. Spuneau și dâșii, că s-a început deja o revenire spre o călugărie mai modestă, dar cedează cam greu. Noi fiind săraci – nu ne putem teme s'ajungem pe urma lor. De altfel nu s-a poate constata decadentă morală la ei, dar sunt mai mult profesori și preoți, călugăria-i cu totul pe al doilea plan. Au oameni distinși ca scriitori și profesori, au oameni și cu o viață sufletească mai aleasă, dar aceștia-s mai puțini. Noviciatul Iezuiților mi-a convenit. Magistru iera P. Somogyi – care în 1920-21 iera provincial la Budapesta și mi-a ajutat în greutățile pe cari le aveam cu guvernul. La Sâmbăta mare pe 2 zile mi s-a dat un părinte bătrân – fost missionar – ca să primesc inviațiunile de cari ași avea nevoie. Mi-a vorbit mult. Sunt mari diplomați. Dar mi-a spus, să nu cred că toți iezuiții sunt de mare ispravă. Au și ei oameni, pe cari nu-i lasă să iasă din Mănăstire la nici o activitate externă. Pe fiecare om îl pun acolo unde știu, ca v-a face ispravă. Îmi amintea că s'au văzut și la ei scăderi mari, căderi morale. Un caz – cu unul mai tinér s-a întâmplat la Satumare. A fost depărat de-acolo. Apoi dimis din Ord. Un alt caz în Budapesta cu unul din familie de magnat. Dar despre el nu s-a scris și nici nu s-a vorbit. Din noviciatul lor dela Sâmbăta mare și din internatul lor din Calocea am învățat mai mult, adică am prins mai mult cea-ce era bun și pentru noi.-

Atunci în Ungaria nu aveau provincie independentă. Ierau înglobați în provincia austriacă. La Pozsony filosofia avea limba oficială germană - pe lângă cea latină - fiindcă elevii ierau în mare parte austrieci. De altfel înainte de a mă apuca de tot lucrul acesta am fost la părinții Iezuiți din Satumare, unde Superiorul de-atunci P.Alaker Istvan mi-a ținut exerciții spirituale de 3 zile și mi-a dat multe inviațiuni. Aceasta a fost încă în 1910.- Și dânsul mi-a spus multe amănunte din împrejurările lor.- La Prizlop l-am aflat pe P.Leon Manu singur, cu doi candidați – de frați. N-a mai rămas din ei nici unul. Unul iera P.Lucian al nostru. Prizlopul nu mi-a convenit de loc. Un simplu loc de vilegiatură. Singura însemnătate-i că-i cea mai veche așezare călugărească la românii din Ardeal.

Noviciatul minoriiilor la Târgumureșului iera cam la nivelul noviciatului nostru cel vechiu din Muncaciu, cu deosebirea că dintre săcuii catolici au tineri destui la noviciat.

Rentors acasă din drumul acesta prin februarie am mers la Ungvar și am vorbit cu un inginer constructor. I-am spus că vrem să zidim o Mănăstire. Teritorul îl cunoaște. Biserica rămâne. În clădire v'a fi Mănăstire cu 12 camere pentru părinți și frați, sale de zi și noapte pentru 40 de elevi – noviciat și clericat, tot așa pentru 80-100 interniști. Fiindcă terenul ie puțin - v-a trebui suteran și

etaje mai multe.- A făcut un plan și preliminar. Clădire impozantă cu 3 etaje iar spesele prevăzute 480.000 coroane. Provincia avea 38.000 coroane. Călugării bătrâni s'au speriat. Însă atâta li-am vorbit până s-a emis concurs. Întreprinzătorul Szabó din Ungvar s-a angajat să facă toate după plan pentru 350.000 coroane. I s-a dat lui întreprinderea a început lucrarea în August 1911. Binecuvântarea pietrii fundamentale a făcut-o Episcopul Fircsák – greu bolnav și împotriva sfatului medicilor.. Până-n decembrie un etaj era ridicat din 3. Iar în septembrie 1912 deja ni-am mutat acolo, - deși nu era chiar gata - 2 părinți, 4 novicii, 4 clerici, 20 de interniști și servitorime. Am cumpărat o casă și 2 jugh.cat. în hotar. Acolo țineam vaci pentru lapte. Dela cassa eparhială din Ungvar am împrumutat 300.000 coroane. Care sumă am cerut-o - ca împrumut dela guvernul maghiar - am și primit-o -, însă toate spesele până la așezare au fost 540.000 cor. Celea 200.000 ce lipseau li-am mai avut din colectă – Eparhia Muncaciului 50.000 și contribuirea Mănăstirilor, mai ales a celei din Mariapócs. La Sinodul electoral din 1912 –iunie- la Mariapócs – am fost ales eu de egumen al Mănăstirii și director al internatului. Episcopul Fircsák a murit. Noul episcop Antoniu Pap mi-a dat o cameră în reședință, când mergeam la Ungvar în cauza clădirii. Provincialul Ilona Ioachim cu trup și suflet a muncit pentru înfăptuirea acestei așezări. Era îngrijorat, însă fiindcă am luat asupra mea toate demersurile pe la guvern în chestiunea ajutorului sperat, s-a liniștit. De acest lucru îi era mai groază.

Chestiunea ajutoarelor de stat o avea atunci în mână conzilierul ministrului de Culte contele Dr.Barkóczy Sándor. Am înaintat cererea. Am mers apoi și la dânsul. M-a înfruntat că de ce nu am cerut 600.000. Mi s-ar fi dat. Calvinii cer și primesc milioane.. Dânsul ca să contrabalanseze – dă ori-cît la catolici, numai să ceară. Rugarea noastră iera deja la ministru. Nu să mai putea schimba. Mi-a ajutat o scrisoare de recomandție a Episcopului Fircsák încă în 1911 către contele Zicky Aladár, ca să pună o vorbă bună la minister. Aveam legături cu Katólikus Népnövezty, în fruntea căreia era atunci Dr.Ernst Alexandru canonic de Strigon. Acesta încă ni-a promis intervenția. Așa a succedat primirea ajutorului de stat. – În internat am primit la'nceput elevi numai din cl.I de liceu și an de an am înaintat cu câte o clasă. Limba de conversație și la rugăciuni – iera cea maghiară. Liturgia –zilnic- era în limba slavă, la care cântau elevii în aceeași limbă. După Liturgie cântau și în limba maghiară, cântări religioase. Cateheza – în sărbători – să ținea în limba maghiară. Dumineca toți elevii să împărtășeau. În zile comune să împărtășeau totdeauna 60-70 procente din elevi. Am avut greutăți din cauza războiului, fiindcă Crucea roșie ni-a luat suterenu, parterul și etajul II – afară de capelă. Noi am rămas strămtorați cu internatul la etajul prim, cu călugării la etajul III. Cu proviziunea am fost nevoiți să ne atașăm la un internat al preoților de mir."Alumneum". Acolo mergeam la mâncare de 3 ori la zi.- Însă internatul, n-a suferit din alt punct de vedere. În 1917 director suprem al școlilor

medii –dela Cașovia- un călugăr benedictin Mazy Engelbert a declarat la conferința profesorilor de liceu că Internatul Bazilienilor- e cel mai bun în Ungaria de nord și să poate pune alături de Internatul părinților Iezuiți din Caloce. Avea atunci deja 100 elevi de liceu în 6 cl. Dar a suferit noviciatul. Noi am intrat la Ungvar în Septembrie 1912, Crucea roșie a venit pe capul nostru în August 1914. Aveam în noviciat 7 tineri, 4 pentru clericat și 3 pentru frați. Războiul i-a dus pe toți dela noi! Am rămas cu 6 clerici pe cari îi aveam, din cari 4 s'au hirotonit în 1914, restul mai târziu.

Pe clericii noștri nu i-am lăsat să meargă la prelegeri la Seminar, fiindcă spiritul și conversațiile de-acolo i-ar fi stricat. Profesorii s-au supărat, dar Episcopul a aprobat și a admis să se pregătească – studiind acasă particular și la finea anului școlar să se prezinte numai la ezamene.

18-XI-1951.

Din celea petrecute în decursul celor șasă ani, cât am stat la Ungvar din IX-1912 până în VIII-1918 sunt unele, cari să cer să fie notate aci. Întâi războiul mondial a izbucnit în VII-1914 și terminat în X-1918, urmarea căruia a fost, că pacea dela Trianon mai bine de 2 părți - din 3 - li-a împărțit între statele vecine: România, Cehoslovacia, Jugoslavia și Austria. Din celea 8 mănăstiri ale Provinciei Muncaciului în Ungaria a rămas numai Mariapócsul, Bicsadul a ajuns în România, iar restul de șasă mănăstiri au ajuns în Cehoslovacia. Dar acestea din urmă încă s'au împărțit în două. În Slovacia a ajuns Mănăstirile Crasnibrod și Bukócz. Crasnibrodul a fost distrus în război și a rămas numai capela în care era Icoana făcătoare de minuni a Prea Curatei Fecioare Maria. Patru Mănăstiri au rămas în Rusia subcarpatică alăturată pe un timp la Cehoslovacia, anume: Muncaciul, Ungvarul, Berezna mică și Huzboronița.

Când s-a deschis Mănăstirea dela Ungvar era în toiu înființarea Episcopiei de Hajdudorog. După înființare – pînă la numirea noului Episcop, eparhia Hajdudorogului a fost încredințată cu titlu de Vicar Apostolic, conducerii Episcopului de Ungvar Papp Antal. – După-ce m'am așezat în Ungvar Episcopul mă chema la sine în fiecare lună o dată sau de două ori și îmi cerea relații mai ales asupra persoanelor dar și în alte chestiuni fiindcă cunoșteam împrejurările din săcuime, decând am fost în Seminarul din Blaj unde am avut doi colegi din părțile acelea, pe Victor Gherghely și Iuliu Băieș, iar din părțile Orădane parohiile atașate la Hajdudorog veneau cu procesiuni și cu preoți în fiecare an la Mariapócs la S.Măria mare. Tot așa cunoșteam bine și parohiile și preoții mai ales din jud. Szabolcs și Satumare, cari aparținuseră Eparhiei de Ungvar.- O dată îm spune Episcopul, că văzând neîndestulirea și chiar tulburările din unele parohii române atașate la Hajdudorog, ca să împace spiritele la români ar fi aplicat să le dea îndărăt 12 parohii, să fac ieu un memoriu cătră dânsul în care să arăt

motivele agitațiilor dintre români și totodată care ar fi celea mai curat românești 12 parohii pe cari apoi li-ar ceda. Am făcut memoriul și am arătat cari ar fi celea 12 parohii mai românești și l-am predat. Mi-a spus , că îl v-a citi și-l v-a păstra la Arhiva particulară-secretă, să nu grăiesc cu nimenea despre aceasta. Am propus: Vașlăbenii și Ghimeșfăgetul din Săcuime, Botizul și Odoreul de lângă Satumare, Sanislăul, Pișcoltul, Resighea și Vașadul. De celealalte patru acuma nu'mi mai aduc aminte.- Dar n-a trecut poate nici două luni, după predarea acestui memoriu și a fost numit noul Episcop de Hajdudorog în persoana lui Stefan Miklósi paroh și protopop din Satoraljaujheky. – Numai o explicare poate avea graba acestei numiri, care nu să aștepta să fie așa de curând.- Conducătorul chestiunilor eparhiei de Hajdudorog era preotul gr.cat. maghiar din Budapesta Melles Emil. Fiul acestuia era secretar lângă episcopul Papp Antal. Lor le era suspectă umblarea mea pe la Episcopul și secretarul v-a fi aflat vre-un mijloc să pătrundă la Arhiva secretă a Episcopului, care iera sub cheie în camera lui de dormit și citind memoriul a spus tătânesău ce planuri are Episcopul din Ungvar cu 12 parohii românești. Comitetul central din Budapesta a maghiarilor gr.cat. a făcut pașii necesari pe calea diplomației ungare, ca să fie numit fără amânare Noul Episcop. Așa a rămas neînfăptuit planul Episcopului Papp Antal.-Tot în timpul, cât a fost adm.apostolic al Hajdudorogului Papp Antal a murit prin un incident bătrânul paroh din Ghimeș-Făget Ciobotariu. Capelan lângă dânsul iera Victor Gherghely pe cale-l cunoșteam din Seminar. Am intervenit la Episcopul să fie numit acesta paroh la Ghimeș-Făget. Să vede că l-am lăudat la Episcopul, pentrucă l-a numit și de protopop al districtului lor. Gerghely Victor a fost totdeauna un preot de model. Dar din numirea aceasta Blajul a dedus, că ar fi om vândut ungurilor și ulterior, când a ajuns iarăși sub Blaj l-au tratat în consecință. Mai târziu s-a convins mitropolitul Dr.Suciu V. de realitate și l-a apreciat după merit. Numirea lui de paroh-protopop nu și-a câștigat-o dânsul pe căi politice, ci i-am făcut-o eu, care întâmplător eram atunci la Ungvar,unde să făceau numirile.-

O altă chestiune din timpul petrecerii mele la Ungvar este procesul Ordinului – cu Episcopia de Hajdudorog pentru averile Pásztorly lui Arcadie.

20-XI.

Când am mers la Ungvar –în 1912- Pásztorly Arcadie- voia cu ori-ce preț să-s clarifice situația, să se împace cu Ordinul Bazilian și să asigure un scop oarecare averii sale, care ajunse numai în Țara Oașului la 2600 jugh.cat și pe lângă acea 2 case în Satumare, 2 case în Nyirbátor, 2 case în Mariapócs 50 jugh.cat. în Nyregyhaza 4-5 jugh.viie în Tokaj. A trimis la mine pe Pásztor János – secretarul său- care oarecând fusese novice în Ordinul nostru, dar a eșit de-acolo, când a părăsit și Pásztorly mănăstirea Bicsadului și s-a mutat la moșia sa din Tur. Secretarul a spus că Pásztorly vrea pace cu Provincia, dar nu fără condițiuni. Cere ca dânsul să fie numit Episcop titular, adecă să aibă numai titlu de Episcop, dar

până-ce trăiește să poată rămânea la moșia sa, având lângă sine ca secretar pe Pásztor János, iar după moartea lui Pásztor tot așa să rămână Pásztor János pe moșia lui Pásztor, având să poarte grijă de săracii, cari sunt acolo. Dacă i să asigură dorința aceasta – dânsul toată averea o întăbulează pe Provincia Baziliană a Muncaciului- asigurând –firește- dreptul său și a lui Pásztor János la uzufruct până-ce trăiesc dâșii.- Am vorbit cu Episcopul Papp Antal din Ungvar și i-am spus că Provincia să învoiește, ca Pásztor să poată sta pe moșia sa până trăiește –având uzufructul- însă după moartea lui averea lui –cu săracii cari v-or fi acolo- să treacă în posesiunea provinciei, iar Pásztor János intră în una din Mănăstiri unde v-a avea asigurată susținerea cași a unui călugăr și acum ar fi hirotonit preot. Ce privește distincția sau titlul pe care l-ar primi Pásztor hotărăscă Episcopul Papp Antal și exopereze cea-ce crede potrivit.- Episcopul Papp Antal a spus, că primește propoziția mea, fiindcă Pásztor János la nici un caz nu ar putea fi lăsat la moșie – după moartea lui Pásztor – iar în ce privește distincția lui Pásztor , îl asigură, că-i va exopera numirea pe Prelat papal, însă titlul de Episcop nu-l poate primi. Cred că Pásztor s-ar fi învoit la aceasta, dar nu era îndestulit Pásztor János. La mine nu a mai venit. Am auzit însă, că toată averea să cedează Episcopiei de Hajdudorog. Condițiunea era, că Pásztor rămâne la moșie iar după moartea dânsului Pásztor János deține ½ din moșie, conacul și capela și poartă grijă de săracii lui Pásztor. După moartea lui Pásztor János – trece la Episcopie și jumătatea acea de moșie, iar Pásztor János v' a fi hirotonit de preot. Despre vre-o distincție pe seama lui Pásztor n-am auzit.

Când s'a auzit de acestea, Provincialul a înaintat la Roma cerere, ca averea lui Pásztor – câștigată în mare parte, când iera la Mănăstirea Bicsadului, Roma s-o judece Provinciei Baziliene. În anul 1914 – luna Junie – Provincialul Ioachim Horna a plecat și personal la Roma în chestiunea aceasta, luîndumă cu sine și pe mine.- Atunci am văzut și eu Roma. Am stat acolo opt zile la Bazilienii din Galiția, cari aveau acolo casă și biserică. Am fost în audiență la cardinalul Gotti – secretarul Congregației căreia aparține chestiunile noastre. S-a spus cererea noastră și verbal. Cardinalul a promis că v-a studia chestiunea și interesele Provinciei să v-or lua în considerare. S-a promis așa – dar s'a făcut altfel. Cardinalul Gotti era dintre cardinalii filogermani, deci sub influența Vienei. Hajdudorogul – prin guvernul maghiar- ajutat de diplomația Austro-ungară, a exoperat pe seama lui Pásztor învoirea Romei, că "Pásztor poate face lăsământ cum îi place, din cea-ce a câștigat "pe dreptul" însă-i obligat să lase ceva și Mănăstirii Bicsad – din care a ieșit". – Provincia m-a încredințat să caut un avocat, să atacăm lăsământul. S-a angajat avocatul Dr.Novák Béla din Ungvar – fratele Episcopului gr.cat. din Eperjes. Învoiala a sunat așa, că avocatul nu cere dela Provincie nici un filer. Însă din cea-ce v-a câștiga Provincia în acest proces – avocatul să primească 20% procente. Dânsul adecă studiase chestiunea – temeinic, și spunea, că legile ungare nu admit nici unui călugăr cu

vot solemn să aibă avere particulară, tot ce câștigă, chiar și dacă a fost scos din Ordinul călugăresc – este a Provinciei în care a fost călugăr. Legile acestea nu au ieșit din vigoare, deci lășământul este ilegal. Procesul s-a câștigat la Tribunalul din Satumare, dar s-apierdut la "Tabla" din Debritin și pe urmă la "Curia" din Budapesta. Aici Hajdudorogul a produs decisul Romei. Avocatul nostru a dovedit, că Pásztorly nimica n-a câștigat legal, căci legile țării nu admit așa ceva. "Curia" însă a spus, că călugării Bazilieni sunt ruteni și români, Pásztorly și-a lăsat averea la Episcopia Hajdudorogului deci în scop național maghiar. Aceasta primează. Cea-ce a câștigat să conzideră câștigat legal și după drept astfel și lășământul e just. Cererea Provinciei a fost respinsă. Procesul s-a pierdut – dar noi n'am sperat în el. – Aceasta s-a întâmplat deja în 1917. Tot atunci am angajat pe avocatul Dr.Zborony care fusese deputat în parlamentul ungar ca membru al partidului catolic [néppárt] împreună cu Csernah Ioan – primatele de-atunci a Ungariei. Zborony a spus, că-l va îndupleca pe primate să ia chestiunea în mână și să-l oblige pe Episcopul Miklósy să cedeze Ordinului Bazilian o parte din lășământ, ca să fie despăgubit. Am făcut un memoriu cătră primate în chestiunea aceasta arătând starea de drept a chestiunii și cerându-i intervenția, ca măcar atâta să primim cât a avut Pásztorly, când a părăsit Ordinul [cam 1000 jugh și casele din Satumare, Nyrbátor și Mariapócs, pământul din Nyregyháza și viia din Tokaj]. Provincilaul a înaintat memoriul la Primatele. Primatele a transpus memoriul la Episcopul Miklósy pe lângă o recomandare binemotivată, cerând să răspundă la Memoriu iar Primatele să declară bucuros a mijloci între Episcopul de H-dorog și între Provincia Muncaciului, ca să fie dreptate și pace.- Episcopul n-a răspuns nicicând Primatului și până ce a trăit Primatele Csernah – Miklósy n-a mai participat la nici o conferință a Episcopatului catolic din Ungaria, ca să nu aibă întâlnire – personală cu Primatele. Astfel n-u s-a ajuns la nici un rezultat nici pe calea aceasta.- După războiul mondial a urmat Trianonul. Moșiile lui Pásztorly a rămas în România. Statul român – prin reforma agrară – a împărțit la popor moșiile mari. Episcopul Miklósy a rămas cu conacul, biserica și câteva clădiri: pe lângă acestea cu un teritor de 8 jugh.cat. și cu casele din Satumare. Acestea – cu mobilierul din ele episcopul li-a vândut la un consortiu: Dum.Nagy farmacist, Eduard Bacoș preot –români- și un jidan Megyesi avocat cu 1 milion de Lei. Mai târziu episcopul s-a răzgândit. A declarat de nul contractul dintre el și consortiu pe baza aceea, că n-a fost aprobat de primatele Ungariei – ca mitropolit – și s-a atașat la optanți – foști moșieri unguri din Ardeal - cari au împrocesuat statul român la judecătoria internațională din Haga, cerând despăgubire pentru moșiile împărțite.- Trianonul judecase Ungaria să achite –sub ceva titlu- României câteva milioane de Lei. La Haga s-a spus, că optanții unguri să fie despăgubiți din banii aceia. Fiindcă Ungaria n-a putut plăti – optanții n'au primit nimica.- În același timp consortiul n-a vrut să ia la cunoștință declarația episcopului, că să retrace de la vindere și au vândut ce au

putut: mobilier, unelte gospodărești material lemnos țiglă și tinichea din mai multe clădiri, încât a rămas conacul gol, cu trei case în jur. Mănăstirea Bicsadului – egumenul Augustin Maxim- a dus de-acolo 3 clopote la Mănăstire, pe-ale Mănăstirii li-a dat la Tur și Racșa, căci ierau mai mici. A dus mobilier mult. Dânsul din partea județului era numit curator al acelei averi și grijitor al săracilor rămași la conac. Fiindcă să amestecase în politică – la alegeri de deputat- avea pizmași care l-au deferat autorităților pentru celea aduse dela conac. S-a ordonat să fie deținut și escortat la Satumare prin jandarmi. Dânsul în noaptea aceea s-a împușcat, încât jandarii nici nu avură pe cine escorta. În urma procesului a fost osândit – ca soț și ajutor la subtragerea multor lucruri dela conac – P.Ajaki Victor la un an închisoare pe care a și suportat-o în penitenciarul din Satumare.- Mobilierul adus dela conac a fost dus îndărăt, dar clopotele au fost lăsate la Mănăstire. – P.Gavriș Clemente ajuns egumen la Bicsad după Augustin Maxim a adus dela conac Iconostasul întreg, 3 rânduri de odăjdii și 6 prapori. Acestea încă au rămas la Mănăstire. În apropierea Mănăstirii –hotarul comunei Trip- iera o grădină de 4 jugh.cat. a lui Pásztor. Aceasta încă a folosit-o Mănăstirea începând din 1919 și a rămas la Mănăstire. – Casele din Satumare – în urma unui proces dintre consorțiu și parohia română unită din Satumare au ajuns în posesia acestei parohii.-Pe rând au murit membri consorțiului iar dela urmașii lor Mănăstirea a cumpărat conacul, cu celea 8 jug.cat. de lângă iel și clădirile ce au mai rămas, fiindcă Mănăstirea avea lângă conac cam 100 jugh.cat. Prin reforma agrară, în hotarul Bicsadului au luat din moșia Mănăstirii cam cu atâta mai mult decum ar fi fost legal, ca să poată împărți la popor, iar Mănăstirea a fost rebonificată din moșia lui Pásztor cu teritoriul acesta. Cumpărarea s-a făcut în 1946. Atunci s-a și amenajat conacul pentru noviciat și s-a mutat acolo noviciatul în 1947, fiindcă la Mănăstire iera puțin loc, iar novicii atunci intraseră mulți.- În vara anului 1918 s'au ținut exerciții spirituale de 3 zile –în Mănăstirea dela Ungvar- pentru părinții provinciei noastre. Exericțiile li-a ținut renumitul P.jezuit Tamcsányi, care iera sfetnicul episcopilor latini și om de mare vază. Exercițiile a decurs bine. Au fost primele exerciții în mănăstire baziliană – a provinciei noastre.-Cu P. Tamcsányi [am] vorbit de mai multe ori despre o eventuală reformă a provinciei noastre și l-am rugat să intervină, ca jezuiții din Ungaria – cari aveau deja provincie independentă, să se angajeze a conduce reforma aceasta la noi.- Dânsul mi-a spus că la dânsii în zădar v'oi încerca. Nu să v'orangaja, fiindcă au lucru mult. Însă dacă vom cere noi dela Roma și S.Congr.v-a dispune, ca iei să conducă reforma la noi – atunci v'or face. Aceasta e singura cale. Am înțăles și iera la timp. Urma să avem sinodul electoral în august 1918, care avea să se țină tot în Mănăstirea dela Ungvar, la care sinod trebuia să se ia o hotărîre în chestiunea reformei în provincia noastră, fiindcă chestiunea aceasta nu mai putea suferi amânare.

26-XI. Sinodul electoral al provinciei în anul 1918 s-a ținut cam prin 22-24

august la Ungvar. Episcopul Papp Antal – instigat de surorile lui, cari erau la dânsul și de dir.de cancelarie- vărul său- Andrei Karcub, voia cu ori-ce preț să plec eu din Ungvar. Avusem cu aceștia un conflict. Aveam Crucea roșie în clădire cu 120 militari, răniți și bolnavi. Era și un dentist. Acestuia îi cedasem o cameră. Voia încă una. I-am denegat-o. Putea fi ușor fără ea. Surorile Episcopului și directorul de cancelarie s'au folosit de dentistul acesta și dentistul li-a cerut intervenția în cheștiunea camerei. Dâșii au promis. Au și vorbit cu mine dar li-am spus, că nu să mai poate ceda nimica pentru "Crucea roșie". Dir. Cancelariei mi-a zis, că și Episcopul ar vrea să dau o cameră încă – dentistului. I-am răspuns în scris, că nu pot ceda.-De-aici a urmat supărarea. Dar cum să scape de mine? Nu era lucru ușor. S-a plănuir abandonarea Provincialului Horna sub cuvânt, că e bătrân și-i nevoie de om mai energic. Au încercat să facă presiune asupra părinților alegători cu acea, că așa vrea Episcopul – în interesul Ordinului – s-ajung eu provincial, iar în locul meu ar fi venit P.Teofan Szriba – agreatul familiei, fiindcă fusese capelan lângă tatăl episcopului. P.Teofan să trudea mai mult.- Eu nu voiam cu ori-ce preț s'ajung Provincial dar tot așa nu voiam să rămân nici în Ungvar. Dela în 1916 îmi spusese Augustin Voloșin – dir.școalei normale- înfocat rutean și cu legături la cehi, că deja ie sigur că v-a fi Cehia independentă – împreună cu Slovacia și deocamdată li să v-a atașa Rusia subcarpatică, adică rutenii din județele Ung, Zemplin, Bereg, Ugocea și Maramurăș. Eu nu voiam la nici un caz să rămân întrun stat slav fiindcă nu posedam nici o limbă slavă cum să cade. Părinții din Provincie –cei mai tineri-voiau cu ori-ce preț să schimbe pe egumenul din Mariapócs Emanuil Ruzsinkó fiind deja bolnav și slab, eu deci am spus părinților să-l susținem pe Horna ca provincial, iar eu v'oi trece la Mariapócs. Așa s-a și făcut. Tot atunci la Bicsad a fost reales P.Augustin Maxim, care era acolo deja de mai nainte. Sinodul electoral- din cauza războiului nu să mai ținuse din 1912.

O altă cheștiune de moment la Sinod a fost reforma. P. Horna a propus să cerem ajutorul Bazilienilor din Galiția, cari au trecut deja prin reformă sub conducerea Jezuiților din Polonia. Eu am spus cea-ce'mi spusese P. Tomcsányi, că cheștiunea trebuie prezentată Romei și Roma să dispună că sub ce conducere să fie introdusă reforma la noi. Încă am propus, că noi să cerem dela Roma să ne dea pe Jezuiții unguri. Sinodul a și primit propunerea mea și așa a rămas ca să cerem lucrul acesta dela Roma. Aceasta a fost în August 1918.- În Octomvre armatele puterilor centrale au depus armele. Ungaria a fost împărțită și tot așa au ajuns și mănăstirile noastre, una în Ungaria – M-pócs – Bicsadul în România, 4 în Rusia subcarpatică, 2 în Slovacia. Cheștiunea reformei încă a luat altă cale – amăsurat noilor împrejurări.

Eu în 27 august am predat internatul și mănăstirea P.lui Teofan Szriba – noul egumen și am plecat la Mariapócs în 28 august 1918.

27-XI-1951.

Ajuns la Mariapócs am preluat mănăstirea dela fostul egumen Emanuil Ruzsinkó – care era dispus să treacă la mănăstirea din Muncaciu. Dânsul s-a rugat să fie lăsat

în Mariapócs. Era născut deacolo și la altă mănăstire nici n-a stat în toată călugăria sa. Părinții însă m'au rugat să nu cedez, ci să plece cât mai curând. A și plecat însă după câteva luni a fost internat în spital, ca alienat, unde a și murit. În 1 sept. m'am prezentat la Episcopul eparhiei de Hajdudorog – în Nyiregyháza, fiindcă ca egumen în Mariapócs eram și adm.parohiei gr.cat.din loc.-Știam ce primire mă așteaptă. Din încredințarea provinciei eu am intentat proces pentru averea lui Pászory – cedată episcopiei de Hajdudorog, din care cauză episcopul Mikloség era pornit în contra mea. Când am intrat la el i-am spus că sunt Atanasie Maxim noul egumen dela Mariapócs și fiind totodată adm.parohiei de-acolo mi-am ținut de datorie să mă prezint.- Mi-a spus, că a auzit de numirea mea la Mariapócs și regretă că n-a fost întrebat, pentru că nu m'ar fi admis.- Eu atâta am cerut, că ori-ce chestiune ar obveni – să nu fiu judecat – fără să fiu ascultat. Episcopul a zis, că v-a fi ochi deschiși asupra Mănăstirii din Mariapócs și'mi v-a petrece cu atențiune tot pasul. Cu aceasta s-a terminat audiența și am plecat.

La pelerinaje erau multe nereguli din partea unor preoți de pe sate –mai ales ruteni- cu parastasele și cu slujbele.-S-a făcut ordine în privința aceasta deja la S.Măria mică – atunci era la 21-IX- Parastasele au fost interzise, mărturisirile și primirea slujbelor regulate și controlate. Din Ungvar mi-am chiebat cinci preoți din gremiu să ne fie în ajutor. Prezența acestora încă a asigurat observarea regulilor noi. Comisarul episcopului din Nyregyháza – prezent la pelerinaje- a relatat episcopului că la pelerinajele din Mariapócs nu mai sunt abuzuri și neorânduielei, ci decurg toate în ordine spre edificarea și binele sufletesc al credincioșilor. Spuneau că episcopul s-a bucurat de cele auzite -Și evenimentele politice dela terminarea războiului în toamna acelu an l-au îmblânzit pe episcop, dar și eu i-am venit în ajutor cu multe de toate [zarzavat, păsări, ouă, unt] cari îi erau necesare și la oraș le aveau cu greu. În decembrie deja- fiind în audiență parohială mi-a spus, că de câte ori v'oi veni la Nyiregyháza unde am multe afaceri în legătură cu gospodăria să mă conzider totdeauna de oaspetele lui la masă – numai la bucătărie să anunț, ca să știe, că au oaspe.

4-XII-1951.

La Ungvar am fost egumenul unei Mănăstiri fără de nici o avere. Aveam 2 jugh.cat. în hotar iar pe lângă Mănăstire o curte mică – grădină deloc. Părinți, frați, clerici, elevi primiți pentru Ordin în internat, elevi străini primiți gratuit – erau cu totul 24 de inși plus servitorimea 6 inși. Mai erau elevi cari aveau reduceri la întreținere. Cari plăteau taxa întreagă nu ierau mai mulți de 70. Bunul

Dumnezeu însă ni-a ajutat să ieșim la cale – fără datorii cât am stat acolo. Dela Mănăstiri primeam oarecare ajutor – în natură.

Am ajuns egumen la Mariapócs, unde era moșie 1000 jugh.cat. – din care 27 jugh.viie, moară cu 5 pietri, oloierniță, fabrică de spirt – și a trăbuit să mă lupt din greu cu neajunsuri materiale, lăsând după 3 ani o datorie de 100 milioane coroane la Banca națională. Mi-a fost de învățătură: să nu mă încred în avere, ci numai în ajutorul lui Dumnezeu.-

În anul 1918 un ger neobicinuit din 12 Junie a nimicit toată recolta de grâu, a gospodariilor din Mariapócs, cari își avea holdele atunci pe un teren șes mai afund. În septembrie nu aveau grâu pentru sămânță. Statul li-a promis. Li-a și dat însă abia în Ianuarie. Eu li-am dat împrumut dela Mănăstire aproximativ 100 măji de grâu. Ei l-au achitat din recolta anului următor.- La finea lunii Octombrie a izbucnit un fel de revoluție în toată Ungaria –la sfârșitul războiului- cu spargerii și aprinderi. Am avut 5-6 zile pline de teroare și nesiguranță. Cetele de turburători cu Mănăstirea nu s-au purtat rău. I-am ospătat odată –în reflectoriu- cu vin. Erau vre-o 40 de inși și apoi ni-au lăsat în pace. În comună însă au făcut ravagii la evrei, la moșieri și la câțiva bogătași. La săptămâna a venit armata în comună. A făcut ordine. Pe unul, cu numele Șitku Petre, care să purtase mai rău decât toți, au vrut să-l împuște în piață. Am intervenit să nu să întâmple așa ceva în fața Mănăstirii. A fost bătut și a scăpat cu atât. Fiindcă erau în comună mulți neprovăzuți cu cereale li-am vestit să fie liniștiți, căci în fiecare lună vor primi cereale cei-ce să vor prezenta cu dovda dela primărie pentru că la moară v-om avea totdeauna cantitatea necesară –pentru comună- disponibilă, la preț maximal. –Credeam, că v-or merge toate în regulă. La prima împărțire în noiembrie 15-20 am trimis la magazia dela moară pe chelarul bătrân Gulovics om de 70 ani, să împartă cereale celor ce să vor prezenta cu dovezi dela comună. La împărțire s'au prezentat mulți din militarii sosiți de pe front. Erau toți cu arme. Unii au început a împușca. Mulțimea s-a speriat. Au început a-și încărca sacii pe întrecute. Pe bătrânul chelar l-au bătut. Mulți au alergat acasă după săcuri. În magazie aveam atunci 560 măji – în cea mai mare parte grâu și secară. Era însă și orz și ovăs. În decurs de 3-4 [zile ?] magazia era ca și măturată. Nu aveam în ea nimica.

În hotarul comunei treceau 2 canale pentru scurgerea apelor din părțile mai joase și băltoase ale Niragiului –până la Tisa.- Când s-a zvonit că vine cercetare în chestiunea cerealelor duse din magazia morii, mulți s-au speriat și au vărsat cerealele furate –în canale.-Eu însă n'am lăsat să se mai facă cercetare, care nu avea nici un rost. Cel mult să agitau spiritele fără să putem fi rebonificați pentru pagubă.

Războiul ni-a dus acoperișul de aramă roșie de pe turnuri. Armata s-a angajat că ne pune în loc tinichea pe care o putem galvaniza. În septembrie 1918 numai un turn iera acoperit și militarii nu voiau să mai lucreze. Ni-a costat parale multe ca

să-i înduplecaăm la lucru. Am mai cumpărat și material și abia așa am ajuns să vedem ambele turnuri acoperite pe finea lunii noiembrie.

După antecesor am aflat opt mii de Liturgii – cari nu ierau servite. În sept.-oct.-nov. li-am împărțit la preoți de pe sate - Liturgii primite cu 3-4-5 coroane câte una, li-am dat acum să fie făcute la început cu 10 coroane, pe urmă cu 20 cor. una spesând vre-o 120 mii coroane.- Aveam 5 elevi ai ordinului – în internatul din Ungvar. Erau din sate ungurești. I-am adus și i-am înscris la liceul din Nagykálló.- Acestea au fost spesele neprevăzute și grele dela început, după-ce am preluat Mănăstirea din Mariapócs. În acelaș timp încă venite nu ierau. Pelerinajele au fost slabe. Uleiul dela oloierniță și spirtul dela fabrica de spirt erau blocate. Ce aducea moara, să împărța cu preț maximal –la cei din comună, lipsiți de cereale. Început greu – din darul lui Dumnezeu.-

4-I-1952.

A urmat o iarnă grea. Terorizm și nesiguranță până-ce în 1919 martie partidul comunist a preluat conducerea la Budapesta. În acelaș timp, să apropia armata română din Ardeal. Ca român eram suspiționat, ca preot și moșier deasemena. La'nceputul lui april sfatul județan din Niregyhaza telegrafic a ordonat primpretorului Dr.Kéky Ștefan din Nyirbátor să mă dețină și să mă trimită la Budapesta. Telegrama a rămas neîmplinită. Primpretorul- deși era comunist, la sfatul medicului cercual Dr.Kulcsár m-a lăsat în pace fiindcă armata română era aproape și s-a temut de urmări. Săcuii sub conducerea colonelului Kratochwil a trecut fugind peste Mariapócs, dar nainte de Tisa a depus armele cu condiția că ardelenii să pot rentoarce acasă.-Comandamentul armatei române s-a instalat la Dobrițin. Ofițerii cari aveau comanda la Nyrbátor mi-au făcut propunerea, că îmi dau militari, cari v-or rupe sigilele de pe spirtul blocat și cu ei pot să transport spirtul unde vreu în Ardeal, să iau un preț bun. N'am primit oferta. N'am vrut să am ulterior neplăceri. A fost luat pe urmă din partea județului pe un preț de nimica.- Primpretorul Kéky, care m-a lăsat în pace – ulterior s-a bucurat. Dânsul a fost deținut din partea românilor – ca comunist- și dus la muncă silnică în vechiul regat. Mama și soția lui au venit la mine și mi-au cerut dovadă, că primpretorul m-a scăpat de-un necaz. Li-am dat și pe baza aceasta generalul Moșoiu l-a pus în libertate. Iera deja la Brașov – în drum spre regat.

Armata română a stat pe-acolo 1 ½ an. Am cercat să-mi elibereze un pașaport, ca să pot merge la Muncaci, unde am fost chiebat la consfătuire în chestiunea reformei provinciei noastre prin bazilienii din Galiția – dar nu mi-a succes. A trăbuit să fac drumul acesta fără pașaport trecând granița clandestin în anul 1920.

5-I-1952.

La câteva zile după instaurarea regimului comunist, dela Nzregzháya a și venit un detectiv cu 6 militari înarmați. Au preluat cassa –vre-o 40-50 mii coroane-bani de hârtie, au inventariat potirele – cu celea aparținătoare, erau vre-o 30-32.

Detectivul era un om cinstit, li-a declarat pe toate, ca fără valoare –din aramă și plumb- deși în mare parte erau din argint. Acestea au rămas la noi. Au inventariat bijuteriile Icoanei Maicii Domnului, cam 270 bucăți, inele, ceas de aur, lanț de aur, brazlete etc. Acestea li-am pachetat bine și au scris pe pachet ungurește "a máriapócsikép ékszerbi" și li-au luat cu sine. Servitorii și muncitorii s'au organizat întrun fel de asociație dâșșii au primit drept de-a dispune cu gospodăria și puteau scoate din banii duși la Nyregyhaza.- La o săptămână după retragerea comuniștilor din Niregygaza –până la Tisa- am fost chemat la adm. financiară din Nyregyhaza și mi s-a predat pachetul cu bijuteriile Icoanei – neatins, așa cum l-au dus. Curățind birourile –supt o scuițătoare- au aflat pachetul. Cutareva dintre tovarăși voia să si-l însușiască, și l-a pus acolo la'ndemână, ca la plecare să-l poată lua cu sine, dar plecarea a fost o fugă prea zorită de armata română și n-a mai avut timp să ridice pachetul. Maica Sfântă l-a ocrotit, ca să revină acasă la Mănăstire.

-Între timp P.Provincial a început acțiunea în chestiunea reformei. După noua situație politică nu mai putea fi vorba de jezuiții din Ungaria, ci a luat contact cu bazilienii ucraineni din Polonia. La consfătuire am fost chemat și eu – ca consultor al provinciei noastre. După mine au așteptat câteva zile, pînă-ce am putut trece clandestin. I-am aflat la Muncaci – pregătiți pentru toate. Din partea noastră era Provincialul și egumenul din Muncaci – consultor și eu, dintre ucraineni Provincialul Kaliș, cu secretar P. Kotovici și încă 3 părinți și 3 frați destinați să preia îndată Mănăstirea Muncaciului și să înceapă noviciatul pe baza reformei iar între timp hotărârile consfătuirii noastre să v'or înainta la Roma spre aprobare.

7-I-1952.

Provincia galițiană să angajază să introducă reforma în provincia Muncaciului. În scopul acesta trimite personalul necesar și potrivit –3 părinți și 3 frați- pentru conducerea noviciatului pe baza regulilor aprobate de Roma și a unei Mănăstiri, care i să v-a ceda în scopul acesta din Provincia noastră. Să obligă să nu schimbe obiceiurile rituale și melodiile obicinuite în Rusia subcarpatică precum și să se folosească de dialectul rutean subcarpatic – iar nu de cel galițian, iar în politică să nu să amestece. Provincia Muncaciului le predă Mănăstirea din Muncaci cu moșiile ei din hotarul Muncaciului și Oroszvégului – cam 100 jugh. Și din hotarul comunei Homok – lângă Beregszäu vre-o 300 jugh. În măsură ce să v'or înmulți membri din noul noviciat – li să v'or ceda pe rând mănăstirile pe cari și le v'or cere, lăsându-se totuși una pe urmă pentru acei membri vechi ai provinciei noastre cari sau n'au vrut să intre la reformă sau nu au fost primiți din ceva motive, ca neapți. – Egumenul dela Muncaci – P.Leontin Dolky vroia cu orice preț să se predea în scopul reformei mănăstirea dela Ungvar, pentruca dânsul să-și păstreze poziția la Muncaci. Însă aceasta nu era cu putiunță fiindcă Mănăstirea dela Ungvar nu avea avere pentru susținerea unui noviciat.- Dânsul a

și încercat la autoritățile cehe să-i deie afară pe părinții galițieni – din Cehoslovacia, ca indezirabili dar n-a succes. Eu l-am liniștit, că poate veni de superior la Mariapócs, fiindcă eu vreau să intru la reformă. Mănăstirea Muncaciului nu avea posibilitatea materială să să aranjeze 2 sale pentru noviciat – cu paturi, mese, scaune, dulapuri, lighiene etc macar pentru 10 persoane. Am zis P-lui provincial să le aducă acestea dela Internatul din Ungvar. Mi-a spus să scriu eu egumenului din Ungvar. Se temea, că de dânsul nu v-a asculta. Am scris P-lui Teofan Szkiba la Ungvar și peste 3 zile aveau deja în Muncaci 10 paturi de fier – cu matrațe, 30 dulapuri, 12 scaune, 10 mese pentru elevi 12 lighiene etc. Eu am plecat la Mariapócs și peste câteva săptămâni – în vara anului 1920 am trimis deja la noviciat pe cei dintâi 3 candidați Dudăș Nicolae – azi episcop de Hajdudorog Jöcsák Matei – azi superior la Mariapócs, și Șandor Iosafat, azi superior la Hajdudorog. Toți trei cu bacalaureat, crescuți în internatul din Ungvar. Nu peste mult am mai trimis doi părinți tineri pe Zyatkovics Dionizie – azi superior la Seghedin și pe Bojcsik Sebastian – deodată. Toți au dus cu sine și haine de pat, să aibă noviciatul cu ce începe. – Românii s'au retras din Ungaria în august 1920. Cu o lună înainte au venit la mine – în Mariapócs, P. Augustin Maxim egumen dela Bicsad, cu Bojor profesor din Carei – fratele canonicului Bojor din Cluj – ca vicepreședinte a comisiei de exhauriere, din Carei și mi-au propus să părăsesc Ungaria, să trec în România cu tot ce pot duce cu mine din averea Mănăstirii Mariapócs. În scopul acesta îmi pun la dispoziție un tren – până la Satumare și câte cară vreau din trei comune din jurul Mariapócsului. I-am întrebat ce cred ei că pot să duc? Mi-au spus: odăjdii, mobilă, cereale, unelte și mașini din gospodărie, vite, bibliotecă, îmbrăcăminte adecă tot ce vreau. Li-am spus că nu mă angajez la furt. Eu sunt pus să grijesc de averea Mănăstirii nu să o prădez. Precum cred – că v-a sosi vremea când v'oi putea merge și eu personal – ca călugăr- în România, dar într-o mănăstire unde sunt lucruri furate nu ași merge.- Au cercat să mă convingă. Pe urmă P. Augustin Maxim a zis lui Bojor: Ți-am spus eu că cu omul acesta nu v'om putea face nici o ispravă – și după o noapte petrecută în Mariapócs, - au plecat îndărăt în România.- Am rămas însă consternat întru mine de tot planul acesta nebun.- După depărtarea Românilor la 2 zile armata maghiară a lui Horti era deja la noi.

16/I/1952

După retragerea armatei române din Ungaria , redusă la Trianon, a intrat armata maghiară a lui Horty. Din centrele de plasă –pe rând- în fiecare comună li s-a făcut primire festivă. În Mariapócs au intrat întruna din duminicile lunii sept.1920. Ofițerii au declarat, că o primire așa de frumoasă cași în Mariapócs nu li s-a făcut nicăiri. Ofițerii –vre-o 12- au fost oaspeții mănăstirii, iară restul s'a împărțit pe la enoriași în comună.- După teroarea socialistă și după ocupația destul de oneroasă a armatei române, a urmat acum un terorism național-creștin în frunte cu calvinii. A fost caz, că din 10 miniștri numai 3 erau

catolici, iar 7 protestanți deși populația era – rom.catolici cu gr.cat cam 66 sau 67 percente, 5 percente evrei și numai restul de 28 percente protestanți. Horthy era calvin. Aceasta s-a simțit. Catolicii n'aveau ce face.

- În primăvara anului 1921 eu am pornit o mișcare pentru a organiza pe gr.cat. din Ungaria într-o societate , ca să nu fie prinși gr.cat. în organizațiile pe cari și le făceau catolicii și protestanții. Lucrul s-a pornit din Mariapócs, singurul nume, care putea să atragă pe toți gr.cat. Episcopul a aprobat. Am luat lângă mine doi preoți – Fedák Nic. din Levelek și Véghnö Daniil din Nyrgyulaj. Am cutreerat prin orașele Nyiregyhaza, Haidudorog, Debrețin, Miskolc și Budapesta unde aveam intelectuali mulți. Propaganda a succes. Pe 1 Oct.1921 s-a conchiat adunare constituantă la Mariapócs. Episcopul a vestit prin parohii să vină la pelerinaj bărbați cât mai mulți. S-a adunat o mulțime de popor. Au fost cel puțin 10-12 mii bărbați, din cari 5-6 sute intelectuali. Adunarea s-a ținut în liber sub conducerea Episcopului. Au fost vorbiri multe, însuflețire mare. Am vorbit și eu. – Titlul asociației a fost Magosz , magyar gör.katolikus országos egyesülete. S-au legat de ea mari nădejdi. Asociația a dăinuit, dar a deviat. Au ajuns la conducere persoane marcante –refugiate de sub cehi- adecă ruteni maghiarizați- cari își cercau numai interesele proprii. – În decursul anului 1921 am cercat să îmi pot primi pașaport în Polonia ca să intru și eu la reformă. Am dat peste multe dificultăți și pașaport n'am putut primi. Dela Muncaci au trimis pe P.Dolky Leontin să'mi ia locul la conducerea Mănăstirei, eu însă nu puteam pleca. În decursul anului 1922 –cu ajutorul conzilierului dela externe Dr.Ioan Csukóvik canonic de Veszprém și episcop titular –fiu de preot gr.cat.din Eparhia Epirjés și am putut pleca la noviciatul din Polonia în 18 august.

La noviciat am intrat în 22 august 1922 în mănăstirea din Krechcow – Galiția.

21-I-1952.

La mănăstirea Krechow eram așteptat. Intrând în clauzură primul cu care mă întâlnii în coridor a fost un părinte –între 50-60 ani- profesor la filozofie. După-ce m'am recomandat mi-au spus că m'au așteptat în zilele acestea, să știi –zise el- că noi pe români nu-i iubim, însă pe d-ta te vom iubi. Am fost în curat cu situația. Ulterior am înțales motivul urei față de români. Polonezii după Trianon voiau să ia sub stăpânire toată Galiția, care li s-a dat lor, însă cu armata nu erau organizați. În schimb ucrainenii făcură o insurecțiune bine organizată și i-au scos pe polonezi din partea Galiției unde sunt în preponderență ucrainenii. Polonezii au cerut ajutorul României. Românii intrând prin Bucovina – la Colomea într-o luptă bună i-au dat gata pe ucrainenii iar Polonezii au preluat stăpânirea, peste toată Galiția. Împrejurarea aceasta nu vreu s-o uite patrioții ucrainenii. Însă mai mult nu mi s-a făcut pomenire de aceasta. Superiorul: P.Niculae Lișco, care era și magistrul noviciilor nu era acasă. Am fost așezat în camera destinată mie – cu fereastra spre nord și spre curtea bisericeii. Aici petreceam de seara dela orele 9 pînă dim. la orele 5. Adecă era cameră de durmit. Ziua întreagă eram în muzeul

noviciatului clericilor împreună cu cei peste 30 noviții clerici. Aveam măsuța și scaunul meu, cu un mic genunchier. Aici făceam împreună meditații, lecturi, aveam conferințe, examen de conștiință, ocupații libere și recreații. De-aici plecam la ceasuri, la puncte, la ocupații fizice, la preumblare, cari toate era comune.- Am aflat în novicii 3 preoți de mir, unul din Canada, doi din Galiția, ulterior au mai venit 3, doi români și unul din Galiția. Erau vre-o 4-5 cu liceu întreg – restul cu 4 cl.de liceu. Ordine în toate. Mi-a făcut bună impresie, mai ales că intrând la Mariapócs în provincia Muncaciului n'am avut parte absolut de nici un noviciat. M'am adaptat ușor în sociatatea micilor noviții, cari cu mirare mă întrebau, că ce caut eu între ei la vârsta de peste 40 ani, când fusesem deja superior de Mănăstire. Și ucrainenii s-au mirat de adaptarea mea în noul mediu. Citeam mult în limba ucraineană fiindcă în noviciat nu să vorbește mult și voiam să prind ceva totuși din limba aceasta.- Noaptea nu puteam dormi de pe la 2 ore. Cu voia superiorului mă sculam și ceteam. Până'n Ianuarie am slăbit mult. Medicul a aflat numai surmenaj. Am fost mutat în altă cameră – cu fereastra spre răsărit și spre grădină –grădină de 16 jugh.- cu pomăt. Acolo mi-a fost cu cevași mai bine.- P.Provincial Kalis din Lwow m-a întrebat, că nu ași vrea să merg în România după noviciat. I-am răspuns, că v'oi merge bucuros dacă v'oi fi trimis. Mi-a spus că în Roma s'a prezentat la dânsul P.Augustin Pop și ia spus, că ar veni la noviciatul din Krechow împreună cu Lucian Pop și cu fr.Vasile Alic, dar ar pune condiția, ca pe mine să mă atașeze dâșilor – pentru România. Provincialul li-a promis și ei au sosit la Krechow toți trei. Pe fr.Vasile Alic mi l-au dat mie să mă ocup cu el de 3 ori la săptămână lunând îndeosebi regulile. Spre primăvară mi s-a urât de noviciat și de copii. Eu credeam, că v'oi sta în noviciat un an. Însă mi s-a spus că și 6 săptămâni. Așa sună regula. – Am vorbit cu P.Superior, pe urmă la vizitația canonică din Maiu și cu P.Provincial, că destul am așteptat după reformă în vechea provincie 20 de ani, acum s'ar putea îndestuli cu un an să nu'mi mai agaugă și celea 6 săptămâni. Ambii mi-au spus că nu să poate. Așa sună Regula.. Eu încă nu m-am arătat îndestulit, ci am insistat. Nu mi s-a promis. Dar când am plinit anul în noviciat - la 22 august- m'au scos din noviciat la exerciții de 8 zile, după care nu m'am mai rentors în noviciat, ci am fost trimis la Mănăstirea din Kristinopol. Dar faptul, că mi s-au iertat 6 săptămâni la noviciat – au făcut cap de cauză P-lui Provincial Kaliș la Sinodul din Żolkiew o partidă care voia să depună pe Kaliș – fiindcă li să părea prea o mână tare și să aleagă alt provincial. Întâmplător tot aceștia s-au dovedit și cu altă ocazie contrari provinciei române. Șefi ai contrariilor provinciei române au fost în provincia Muncaciului părinții Kotovici și Bulik, iar în Galiția: părinții Reșetelo și unul care timp mai îndelungat a fost primconzultor la Roma – numele îmi scapă acum. Aci fac amintire de două isprăvi a lui Reșetelo. Când era secretarul provinciei galițiene am fost chemat și eu la Mincaci. Oficial nu veniam la Bicsad, fiind contrar legii cultelor, s'avem Superior din străinătate – afară de Roma. L-am

rugat pe Reșetelo să ne facă o intervenție la Congregație pentru ștergerea sau măcar reducerea Litugiilor fundamentale – cu fundații inexistente. A promis și a luat notă în toată regula, dar n-a mai făcut nimica. – Mai târziu a ajuns provincial la Lwow. Îndată la'nceput m-a provocat să dovedesc, că superiorul din Lwow mi-a dat încredințare să'ncepem noviciat în România, căci ba din contra toată înjgebarea noastră de pân'acum – e nulă.- Eu i-am trimis scrisoarea din chestiune a fostului provincial Kaliș – pe lângă reaşteptare. Scrisoarea mi-a retrimis-o fără nici un cuvânt de observare.

23-I-1952.

În Kristinopol – un oraș mai mult evreesc, am aflat o mănăstire mare, încăpătoare pentru instituții călugărești. De-aici să administrau 3 parohii. Aici era atunci filozofia provinciei. Filozofi erau vre-o 12, părinți – afară de mine erau 8 și trei frați. Mănăstirea săracă. Dovadă era masa, care era o adevărată subalimentare. Dintre părinți 2 inși luau masa regulată, ceilalți aveau regim, dar și acela foarte sărăcăcios. Predica mi-am făcut-o cu ajutorul unui frate filozof. Am stat în Kristinopol aproape 3 luni. Cam pela mijlocul lui Noiembrie 1923 am fost chemat la Lwow cu bagaj. De-acolo am fost trimis la Muncaci. Aici am stat până ce mi-au făcut mantia – o săptămână și am plecat la Mariapócs, unde mă aștepta P.Homa provincialul celor vechi, ca să-mi predea Mănăstirea Mariapócs în grija reformei. Am mers împreună cu P. Bojcsik Sevastian, mai târziu ni s-a trimis în ajutor și P. Zsatkovics Dionisie și 2 frați laici.

-În Mariapócs era Superior P.Dolki Leontin, ajutor avea pe P.Legeza Teodor și P. Szemeraky Miron. Ei credeau că mergem să le cerem ceva ajutor pentru reformă. Am sosit în 4 decembrie. În 5 decembrie P. Homa ni-a chemat la o ședință. După o introducere sunată celor vechi le mulțumește pentru truda depusă, iar mănăstirea mi-o predă să o preiau în grija reformei. Pe cei vechi i-a rugat să intre și ei la reformă.-

A fost o surpriză ca un trăznet. În convorbiri particulare i-am îndemnat și eu să intre la reformă. Pe P.Dolky l-am asigurat, că eu sunt destinat pentru România, deci pe când v-a ieși dânsul din noviciat la Mariapócs v-a avea loc. Aceasta l-a mai calmat. Am preluat atunci casa. În ziua următoare sărbătoarea S-lui Niculae într-o predică potrivită am adus la cunoștința credincioșilor schimbarea ce să face. P.Homa a fost foarte îndestulit cu felul în care am pus chestiunea. 4-5 zile s'au mai cugetat părinții pe urmă P.Dolky cu P. Legeza au plecat la noviciatul din Krechow iar P-lui Szemerski i s-a dat voie să intre ca preot de mir în eparhia Hajdudorogului, fiind numit catehet la Budapesta.

Mai întâi s-a făcut aranjarea clăuzurei, care s-a făcut ușor, fiind acomodată în acest scop așezarea clădirei din Mariapócs. Lumea din loc și jur s-a obicinuit curând și s-a bucurat de schimbările făcute.- Gospodăria – fiind mănăstirea moșier- a vut să se lupte cu multe greutăți sub regimurile de mizerie de după război. Am vândut toate casele vechi – locuințe de-ale servitorilor în comună,

fiindcă toți servitorii aveau deja locuință la fabrică. S-a mai vândut un intravilan de 3 jugh. Toate cu preț relativ bun. De nu le vindeam să luau toate pe seama celor lipsiți. Ba a mai trăbuit să cedăm și un teritor de 16 jugh. lângă comună pentru ca să deschidă o stradă nouă. Pentru aceasta ni s-a dat un preț de tot mic.

Mănăstirea Muncaciului cerea să le plătim pentru novicii trecuți pe la ei prin noviciat – 5 clerici și 2 părinți. La Lwow trăbuia să plătim pentru 5 clerici, cari acolo urmau filozofia. N-a fost altă cale, am contras un împrunat la Banca Națională din Nyregyhaza, din care 70 milioane – 1000 dolari – am dat la Lwow, iar 30 milioane – 10 mii de coroane cehești- am dus la Muncaci. La Muncaci n'au fost îndestuliți - macar fiind aceiași provincie ar fi fost datori să ne țină novicii gratuit. În Lwow au fost foarte mulțumiți. Atâta datorie a rămas după mine în Mariapócs, care însă avea acoperire, însă acum nu'mi amintesc exact toate lucrurile de-atunci.

În anul 1924 a scăpat din noviciat P.Augustin cu cei doi ai săi și s'au rentors la Prizlop. Au cercat mai multe căi și planuri pentru o nouă așezare călugărească unde[va] la oraș cu vre-un internat – dar nu s-a putut face nimica. În 1925 s-au rentors din noviciat și P.Dolki cu P.Legeza. Eram acum mai mulți în Mariapócs. Pe neașteptate a murit egumenul de la Bicsad -P.Gavriș Clemente- în luna Mai. Am primit dispoziție telegrafică prin care am fost numit la Bicsad de egumen – să plec cât mai curând. P.Ajaki încă mi-a telegrafiat momentan. Am și plecat. În ziua înmormântării am fost acolo. Am stat trei zile. M'am înțales cu protopopul, ce din încredințarea Episcopului Dr.Hossu preluase mănăstirea și a rămas, că îndată ce pot - v'oi veni definitiv.

Rentors la Mariapócs am făcut predarea – la noul egumen P.Dolky și în 18 junie am plecat la Bicsad. Protopopul mi-a predat Mănăstirea. Episcopul –din vizitație canonică- a ajuns la Bicsad pe S-Petru în 26.VI. S-a arătat supărat, că am preluat Mănăstirea fără aprobarea lui. Eu cerusăm în scris voie să predic și să spovedesc. Mi-a spus, că nu'mi dă voie.- Dar s-a răzgândit. Probabil influențat de protopopul Dămian Cecil și nainte de-a pleca mi-a dat voie să predic și mărturisesc.-Anul prim la Bicsad a fost un an de grea încercare. Datorii vre-o 130.000 Lei în diferite părți, vre-o 5-6- procese în curs, gospodăria n-a adus nimic, vara întreagă a tot plouat așa încât nici un pelerinaj n-a succes. Mai erau vre-o câțiva orfani din orfelinatul lui Gavriș pe cari el îi diriija cu biciu, dar sub titlul lor făcea colecte în Țara Oașului. Pe orfanii aceia i-am dimis. Am mers să văd Prizlopul. Ni-am decis că în Noiembrie cei din Prizlop să vor muta la Bicsad cu tot ce au – 3 vaci – viței și ceva haine, iar în 21 Noembrie să fie deschiderea oficială a noviciatului de sărbătoarea "Intrării în Biserică". Așa s-a făcut. Pentru noviciat aveam vre-o 7 tineri- din care doi pentru clericat. În Bicsad s-a aranjat cum s-a putut capelă internă și camere pentru novii. În iarna aceasta am și făcut prima colectă pentru Mănăstire în parohia Preotului Ulicsák Bela din

Livada. Am primit 8 măji de săcară, ceva grâu, porumb și cartofi. Am făcut pace în toate procesele și am contras un împrumut de 100.000 Lei în Gherla, ca să putem eși cumv-a la cale.- Atunci mi-a venit voia Domnului în ajutor: Susana Ohavici din America ni-a trimis 70.000 Lei Liturgii și acaftiste. Am răsuflat și ni-am întărit cu toții în buna nădejde pentru viitor.-

27-I-1952.

După-ce am venit la Bicsad am avut de lucru cu averea lui Pásztor. P. Augustin Maxin adusesse dela Cătunul Pásztor clopotele și li-a instalat în turnul Mănăstirei. P. Clemente Gavriș a adus de-acolo Iconostasul și l-a înmagazinat la intrarea în pod. Ambii luaseră în folosința Mănăstirei grădina din Trip – de 4 jugh. a lui Pásztor. Nagy Dumitru – șeful consorțiului care cumpărase dela Episcopul Miklósy, cea-ce mai avea episcopia în România din lăsamântul lui Pásztor, ne amenința în continuare cu proces pentru toate celea de mai sus, dacă nu facem un înțăles în baza căruia să-i dăm o sumă conziderabilă.- Noi ni-am pus pe punctul de vedere, că Mănăstirea avea drept la acestea, deci nu ne dimitem la tocmeală. Pe Nagy Dumitru totuși l-am angajat în 2 rânduri – în total- cu 28 mii Lei, pe cari nu ni i-a mai plătit niciodată.- În acelaș timp, când am renovat biserica, care era foarte dărăpănată, dîndu-i întreaga tencuială dinafară din nou cu nisip dus dela Someș –parte cu vagoane parte cu cară, iar pe dinlăuntru aplicându-i mozaic peste pardoseala de piatră și renovându-i toată pictura – am scos iconostasul vechiu și l-am pus în locul lui pe cel adus dela Pásztor. Cu altarul cel nou și cu celea 2 capele noi de lângă turn ni-a costat aproximativ 450 mii Lei. Grădina am folosit-o timp mai îndelungat. Încă aveam neconținut necazuri cu vecinii pentru garduri pe cari în fiecare iarnă le furau și pentru cărările celea multe pe cari le făceau oamenii trecând din Trip spre Bicsad și viceversa, iară care să locuiască acolo și s-o grijască nu mai putea ținea, căci ne costa mult. Pe urmă am cedat-o lui Ardelan Gheorghe obligândușă în schimb să ne cumpere teren de 30 chiubele [30.000 stânjeni pătrați] care să fie lipit de-a Mănăstirei dela "lutul roșu" în jur pe celea două părți ale pământului. Ni-a și cumpărat –cred eu- până'n 20 de chiubele pe cari li-am luat în folosință însă începându-s[ă] războiul lui Hitler s-a'nterupt cumpărarea. Ardelean însă a intrat în posesiune și și-a făcut casă în grădină. Nu știu ce v-a fi cu timpul – cu pământurile- dar eu zic că pe Ardelean să-l lăsam în pace în proprietatea grădinei, chiar dacă noi n-am mai putea ajunge în posesiunea celor cumpărate în schimb.

-Când a revenit era maghiară în 1940 episcopul de Hajdudorog Dudás Nicolae mi-a spus verbal, că dânsul intentează proces pentru a câștiga pe sama episcopiei la cea-ce aceasta are drept încă din averea lui Pásztor, însă Mănăstirea Bicsadului o lasă în pace. Roma așa a hotărât la timpul său, că Pásztor poate să-și lase averea –câștigată pe dreptul- cui v-a vrea, însă trăbuie

să lase ceva Mănăstirii sale Bicsad, din care a plecat. Episcopul mi-a spus, că: clopotele, iconostasul și grădina din Trip cari sunt în posesiunea Mănăstirii dânsul le consideră de acel "ceva" pe care Pásztor era dator să-l lase Mănăstirii Bicsad.- Procesul l-a intentat la Tribunalul din Satumare. Nu m-am interesat de el, însă cred că noi am fost lăsați afară din joc. De altfel războiul, cel puțin deocamdată, a tras dungi peste proces. E bine să se cunoască că declarația Episcopului, cea-ce cred – că v-a dovedi de altfel și feliul în care a fost înaintat procesul, în care de mănăstire nu să vorbește.- Noi însă în decursul războiului am cumpărat dela consortiu conacul Pásztor cu 8 jugh. și casele de pe lângă el, pentru suma de 250 milioane, despre achitarea căreia știe mai bine P. Augustin Pop care a fost încredințat cu chestiunea aceasta.. Conacul s-a amenajat pentru noviciat în vara și toamna anului 1947. Când a și intrat acolo noviciatul, a cărui magistru a fost P. Augustin Pop.

La cătunul Pásztor au rămas mai mulți săraci din cei primiți și îngrijiți de Pásztor. Pásztor moșia jumătate a lăsat-o Episcopului, iar jumătate lui Pásztor János un secretar al lui, care era dator să poarte de grije de săracii rămași după Pásztor și numai după moartea aceluia și a lui Pásztor Iános trece moșia întreagă la Episcopie. Pásztor Iános a predat toată averea la Episcop, a ars toate scrisorile rămase după Pásztor. A spus Episcopului că săracii aceia n'au acolo nici un drept. Bietul credea că Episcopul îndată îl face canonic – pentru dania lui. Episcopul l-a trimis paroh la Sovata în Ardeal. A mers, a venit era română – nu știa românește s-a rentors la Satumare – biata văduva Komlosy din săracii lui Pásztor și dânsa – la susținut. Era bolnav. Mergea zilnic la spital la tratament. Întro zi – după câteva luni de suferință, a căzut mort pe treptele spitalului. Episcopul mi-a spus mie în 1925, când am repatriat, că el a primit avere dela Pásztor – însă fără săraci.-Când am venit la Bicsad erau deja din ei la Mănăstire 5 sau 6, cari mai lucrau câte ceva.- Când s-a făcut reforma agrară pentru săraci s'au lăsat 30 jugh. – pentru 12 inși- câte 2,5 jugh. Însă nu erau atâția bărbați. Celea mai multe erau femei, s'au pus nume de-acelora cari să depărtaseră în Ungaria, ca să fie împrăprietăriți pe hârtie 12 bărbați. Pământul acesta era în folosința Mănăstirii. Săraci însă erau 18. Pe 14 i-am adus la Mănăstire, 1 femeie a rămas la familia Oláh, una la mama lui Katona Șándor, una în Tur la o familie de ruși și una era văduva lui Bisztricky trăia singură – bărbatul i-a fost cheferist în Slovacia avea și penzie. Acestea 4 femei folosia câte un jughăr – restul iera la Mănăstire, dar pe acelea 4 le mai ajutam. Acest a fost începutul azilului de bătrâni. Casa în care-i așezasem la Mănăstire iera foarte slabă. În locul iei s-a ridicat una nouă – 50 m.lungă- cu camere mici și mai mari. Când am plecat eu la penitenciar din săracii vechi era 2 bărbați și 2 femei, căroră li s-a adaus 2 români – primiți în timpul din urmă.

28-I-1952.

După deschiderea noviciatului cercam să ne aflăm terenul de muncă potrivit și necesar. Mai întâi P.Lucian Pop și l-a aflat pe al său. Era un spirit admirabil de-a să apropia de popor, de modul lui de gândire și de felul lui de-a vorbi. Era foarte bun sfătuitor și în celea sufletești și în celea ale vieții de toate zilele, cunoștea multe flori, frunze și rădăcini- și puterea lor dată de D-zeu de-a ajuta pe cei bolnavi. Avea colecții întregi și împărțea la toți gratuit. A ajutat pe foarte mulți, în deosebi la copiii mici le afla leacurile. –Tot așa plăcut era ca predicator. El cu predicile lui a început să înmulțască numărul penitenților și a celor-ce să împărtășau des, iar scrierile lui populare era nentrecute.- P.Augustin Pop a fost magistrul al noviciilor. Dar atâta-i era puțin. A renviat "Cuv[ântul] Ad[evărului]" periodicul de predici dela Prizlop. A început a-l tipări la Satumare la tipografia eparhiei romanocatoalice. Dar cu tiparul îi trecea prea mult timp în Satumare. Tot mai mult a stăruit să facem Tipografia noastră. Mons. Anton Gabor dela Iași a pășit în public pentru o tipografie a Bazilienilor dela Bicsad, oferind primul suma de 5.000 în acest scop. Așa s-a început colecta , care a ajuns la 400 mii Lei – afară de dania de 250 mii Lei a Episcopului Frențiu [Valeriu-Traian Frențiu al Oradiei].Tipografia și compactoria ni-a costat până la 700 mii Lei iar clădirea Tipografiei peste 300 mii Lei. Aceștia au fost acoperiți în cea mai mare parte din dania Episcopului Frențiu.- Când aveam tipografia și compactoria s'a început cu conducere civilă dar pe rând au intrat frații la lucru și pe urmă tipografia au condus-o ei singuri. P.Augustin nu mai trebuia să absenteze, dar lucrul i s'a înmulțit căci s'a început cu feliturile cărțicele, cu călindar și cărți de rugăciuni. Pe urmă putem spune că editura a devenit izvorul principal de venit al Mănăstirii.- Mai mare tiraj aveau cărțicelele de rugăciuni și altele a P-lui Lucian și cartea Rozariului a P-lui Augustin, pe urmă a pășit pe arenă Calendariul dela Bicsad, care era fala noastră. La acesta și la alte lucrări ale editurii mult a muncit și cu pricepere în urma experienței ce o avea P.Arsenie. Însă cu călindariul în timpul din urmă mult s-a ocupat și P.Marina – mai ales cu fotografiile și aranjarea lor, cari erau o podoabă a călindariului.

Misiunile s'au pornit încet, fiindcă nu ieram cunoscuți, însă pe urmă – deși abia 2-3 inși umblam la misiuni –de câte 8 zile- am ajuns s'avem anual numai în Eparhia Maramureșului peste 40 de misiuni.-

Nu să va putea scrie despre viața sufletească a românilor greco-catolici în anii 1925-1945 fără să aibă o pagină însemnată Mănăstirea Bicsadului. Adevărat, că înțelegerea deplină pe care a avut-o față cu Ordinul Bazilian –exempt- Exc.sa Ep.Maramureșului Dr.Al.Rusu ni-a fost spre mare ajutor.

Pelerinajele s-au regulat. Poporul venia în număr tot mai mare și era pusă bună grijă, ca în timpul petrecerilor la Mănăstire să poată participa la servicii divine, la predici – cu megafoane- la icoanele arătate noaptea pe lângă explicări din viața lui Isus și alte lucruri de interes sufletesc și bisericesc. Aici s-a trudit mult P.Marina Gh.- Pentru noi a fost un aport însemnat venirea acasă a P-lui Leon

Man din America. Cu primirea lui la reformă am avut dificultăți. Din provincia veche avea doi contrari: P.Homa și P.Dolky cari au influențat Lwowul în contra P-lui Man. De 2 ori a fost respinsă cererea noastră. Dânsului nu i-am spus, însă arătând că noi știm pe cine propunem, îl cunoaștem bine și avem toată încrederea n-am cedat dela cererea noastră și astfel a fost primit și mers la noviciatul din Krechow deodată cu P.Ajaky E. -Pe urmă activitatea lui în Maramurăș, dela Moiseiu și în eparhia Clujului dela Micula și Cluj – au dovedit că avem dreptate. Dânsul a preluat și "Cuv.Ad." pe care ungurii l-au interzis în 1940 pentru un articol de mai nainte în care să spunea, că din Ardeal nu cedăm nici o brazdă.-

S-a cumpărat de timpuriu mașină de treerat fără de care nu puteam treera produsele noastre, dar care ni-a ajutat să ne asigurăm pâinea, prin câștigul ei – pe la comuna.

Grădina a fost bine grijită de P.Emil. A făcut pepinieră, apoi a umplut grădina cu altoi tineri –diferite soiuri- dar mai ales Jonatani. Zarzavatul s-a cultivat în stil mare încât ne susținea casa, când aveam 50-60 mâncători zilnic, iară parcul nostru a fost vestit. Afară de aceasta P.Emil cu copii din comună lucra la rozare, iconițe și medalii cari în timpul din urmă deasemenea a ajuns să ne fie un izvor de venit esențial.

Lipsa de lumină la casă, la biserică, la pelerinaje și de putere motrică la tipografie ni-a silit să facem uzină electrică. Aveam 2 motoare dizel, cu care să mai trăgea și apa, să tăiau lemne și paie la gospodărie. În timpul din urmă am avut și o moară. Micuță, dar bună, care ne ajuta foarte mult. Toți eram în muncă părinții și frații deopotrivă. Aveam bun atelier de ferărie, de tâmplărie, de pantofărie și de croitorie.

Făcutam încercare și cu oi. În două rânduri ni-au perit toate – din pricina păcurarului. Erau câte 70-80 bucăți. Începusem a treia oră. Credeam că merge bine. Când am plecat la Siguranță era să avem vre-o 60 de oi cu lapte și pe-atâtea tinere –de creștere. Ce s'a ales de ele nu știu. Moara au pus-o la cale fr.Parten cu fr.Pavel. Ei au și condus-o. Uzina electrică o grija fr.Pavel.-

29-I-1952.

După 1930 începuse să fie pentru noi Bicsadul neîncăpător. Noua eparhie a Maramureșului ni-a oferit Mănăstirea Moiseiului în nordul Maramureșului. La anul 1844 Măn. Moiseiului e arătată întrun Șematizm al Provinciei Muncaciului, ca o Mănăstire unde este școală de cantori. În vechea Mănăstire cu 4 încăperi și un coridor și cu o bisericuță mică – toate de lemn trăiau oameni cari munceau. În urmă s'au împușinat membri români în provincie. La Moisei au pus numai un rutean. Nu știa vorbi cu poporul. Credincioșii s'au înstrăinat. Acesta în 1867 a plecat la Sinodul provinciei. Când s'a rentors s'a bolnăvit și s'a oprit la Huszt Boronya, unde a și murit. Când a trimis provincia un alt călugăr rutean la Moiseiu a aflat casa goală, devastată de puțină avere ce v-a fi avut. S-a rentors la

Muncaci și alt călugăr n-au mai trimis.- Pe timpul vicarului Tit Bud dela Sighet, acesta a început a ține pelerinaje la Moiseiu cu preoți de mir. Din banii adunați s-a ridicat o biserică de piatră destul de încăpătoare și o locuință cu trei camere, refector, bucătărie și cămară tot din piatră. A pus acolo un preot pensionar, s'au făcut și clădiri economice. Așa încât atunci când am preluat noi Moiseiul pela 1933-4 cei 2 Părinți și trei frați au avut unde să se așeze. Dela Bicsad li s-a dat ceva zestre:2 vaci cu lapte, ceva vase, alimente, haine și puțini bani. P.Leon Manu noul egumen al Moiseiului a putut face un început modest. Dânsul a mai ridicat acolo o casă, pentru preoți la pelerinaje și exerciții. Aveam deja 2 mănăstiri.

Ne cugetam să ne așezăm la locurile de pelerinaje ca să avem debușeu pentru tipăriturile din editura noastră. Urma acum Nicula în jud.Someș. Deasemenea mănăstire veche, care însă n-a avut legături nicicând cu provincia Muncaciului. Ex. sa Dr.Hossu episcopul Cluj-Gherlei era bucuros să ni-o dea, însă cu mari cautele, ca să nu ajungă vreodată –în lipsă de călugări români- pe mâini rutene și cu îndatorirea, că din venitele Niculei să nu să poată spesa decât pentru instituții din acea eparhie. Credeau prea mult despre acelea venite.- În sfârșit am preluat-o. Nu știu anul probabil 1935. A plecat din nou P.Man cu un părinte și trei frați. Li-am dat zestre și dela Bicsad, și au dus ceva și dela Moiseiu. Episcopia ni-a dat 50 mii Lei să refacem casa de locuit. Biserica era mare și frumoasă.- Eram deja în trei mănăstiri însă Bicsadul totuși era mic fiindcă începuse a crește numărul noviciilor. Am avut pertractări multe cu Blajul. Prepozitul Iacob Popa, care vorbea în numele Blajului s-a arătat zgârcit și pretențios. Obreja s-a cumpărat pentru orfelinat cu bani dela Roma. Am zis să ceară dela Roma schimbarea destinației în loc de orfelinat-noviciat Bazilian, dar n'au vrut ba ni-au dat orfani pe cari să-i ținem gratuit și orfani cu taxe mici plătite dela Blaj. În sfârșit, ca să fim lângă Blaj am primit. Am cerut să ne cedeze 2 camere în liceul vechi din Blaj –mănăstirea veche- la intrarea de cătră biserică. Pe hârtie ni s-a dat - în realitate n'am intrat în posesiune.- P. Augustin Pop, ca magistrul noviciatului, a plecat dela Bicsad cu toți novicii, cu încă 2 părinți și mai mulți, ducând mobilierul noviciatului, odăjdii, haine, alimente și 2 vaci. Așezarea dela Obreja a costat Bicsadul în bani 6-7 sute mii Lei. Aceasta a fost în 1937, când ni s-a făcut și Provincia independentă și s-a ales Provincial.- Era timpul căci dictatul dela Viena în 1940 ni-a rupt în două. A rămas în România – ca viceprovincie- Obreja și Prizlopul, restul s-a atașat la Ungaria. P.Aug.Pop ținea la aceea să avem institut de caritate, pentru acea s-a trudit mult să dezvolte orfelinatul. Cu Blajul era greu. Pe urmă nu mai încăpeam la Obreja. Au trecut cu orfelinatul la Turda. În casă închiriată, dar s-a ajuns la un orfelinat cu 85 orfani și făcea cinste provinciei. Însă să susținea greu – din colecte. Bicsadul și aici a jertfit bucuros. Li-a plătit datorii după efecte cumpărate pentru orfani, li-a făcut gratuit Călindar de perete după [care] au încasat sume frumoase, colectele massive de cereale

prin Sălaj tot cam sub numele Bicsadului să făceau.

Pentru aşezarea de la Turda a muncit mult P.Miron Moldovan, dar au muncit toți frații și părinții cari erau acolo cu mult zel și dezinteres.

Ni s-a oferit parohia Calvariei în Clujmănăstur. Ni-a convenit. Am preluat-o. Aici iarăși a venit P.Leon Manu cu un părinte și cu un frate. S-a muncit frumos. – Când au intrat la noviciat cei doi părinți dela Episcopia din Cluj Dr.Prunduș și Dr.Aștileanu acest din urmă ni-a rugat să cerem dela Episcopie pe timpul noviciatului și parohia dela biserica Bob – unde dânsul fusese titular, căci ne va prinde bine legătura și cunoștința cu intelectualii din Cluj. Am cerut-o, ni s-a dat și acolo a mers P.Bal cu un frate. Aveam deja 8 aşezări. Parohiile din Cluj ierau bine conduse atât la Calvaria cât și la Bob.

P.Gherasim s-a validat bine la conducerea Obrejei apoi Niculei și ca gospodar, dar mai ales ca călugăr integru. Tot așa P.Mihail la conducerea orfelinatului, apoi a Obrejei s-a dovedit exemplar. Pentru noi a fost un aport însemnat venirea la noi a P.-lui Teodozie Bonteanu și a P-lui Ciubotaru din vechiul regat. Primul a făcut mult prin cele 2 cărți ale sale însă ulterior s-a dovedit refractar față de spiritul călugăriei apusene. Umbla pe căi particulare, vroia cu ori ce preț să înceapă mișcarea pentru unire între monahii ortodocși din regat. Nu lua în considerare vremile grele. A început să fie un balast insuportabil. Ulterior am primit de undeva următoarea știre: la primăria Brâncoveanu plasa Slobozia jud.Jalomița este indus cu data de 1948-X-23 ora 2.30 Teodozie Bonteanu mort în accident de tren. Voia lui Dumnezeu. Dumnezeu să-l ierte și să-i facă parte cu dreptii. P.Ciubotaru dimpotrivă s-a aclimatizat total între noi, adevărat că și avea la bază studii temeinice și precum arată cartea pe care a scris-o a prins bine chestiunea, că nainte de unire e nevoie să fie oamenii clarificați – în multe. În timpul din urmă a stat la franciscanii din Moldova, probabil, că a fost ridicat împreună cu ei și dus undeva în lagher.

Sunt bolnav. Cred că nu v'oi putea continua cu scrisul. Fascicolul acesta încă v-a merge unde e primul – la P.Gherasim – să le grijască.

31-I-1952

Și totuși revin, din mila lui Dumnezeu, cu câteva amănunte. P.Mikulici Ciril, care mi-a fost egumen la Imsticiova și era dintre cei mai bătrâni călugări, căci a intrat la noviciat în anul 1858 spunea despre postul călugărilor, că în provincia Muncaciului nu să mânca carne. Afară de mănăstire mâncau bucuros. Duceau cu sine și în Mănăstire, dar ca să observe regula deschideau fereastra și mâncau carnea aplecați pe fereastră afară deci nu în mănăstire. Cam prin 1823 sau 4 episcopul Pécsy Alexiu dela Ungvar a făcut vizitație canonică la Mănăstirea Muncaciului. Episcopul acest[a] fusese canonic la Oradea dar era rutean, fiindcă în eparhia Orăzii era parohii rutene. Călugării sau cugetat să-i dea un prânz de gală și fără să-l întrebe pe episcop au făcut mâncări cu carne. Episcopul a mâncat împreună cu toți mesenii și nu li-a făcut atunci nici o observare la

călugări. Aceștia au luat-o de aprobare tacită și de-atunci au început a mânca în mănăstirile proprii – carne.

Prin 1933 sau 34 am primit din America o scrisoare în care îmi comunică- Susana Ohrici, că 2 din femeile cari ne ajutau pe noi cu bani văd Bányák Maria de 70 ani și Szoták Ana serveau la un stăpân. Prima a murit pe neașteptate. A doua s'a întristat și să părea că și-a pierdut mintea – a fost internată în spital. Celelalte femei erau necăjite pentru că acestea aveau mai mulți bani și contribuiau cu daniile lor pentru mănăstiri. Bani erau depuși la bancă. Fiecare putea să-și scoată personal sau prin cealaltă din bani. Acum una a murit, celaltă-i în spital - banii, mai multe mii de dolari- vor fi ai statului. Mi-au scris și m-au rugat să facem rugăciuni pentru cea bolnavă. Am și făcut. La săptămâna au cercetat-o pe cea bolnavă în spital Susana Ohrici, Ana Vakaly și încă una. Au aflat-o singură într-o cameră. Ședea în mijloc și plângea. Au întrebat-o di ce plânge și a spus: Aici pe lângă pereții aceștia umblă șerpi, își întorc capul și sisăie cu limba cătră mine și zic în zădar te mai încrezi în Atanasie Maxim și în călugării dela Bicsad, noi acum ne luptăm în Spania, curând v'om învinge și atunci mergem în România și ce am făcut în Spania cu călugării și cu preoții acea v'om face și în România. Mai întâi terminăm cu Atanasie Maxim și cu călugării dela Bicsad, în zădar te mai încrezi în ajutorul lor. Apoi li-a rugat să'mi scrie să fac rugăciuni pentru ea. I-am promis. În decurs de 3 luni s'a vindecat deplin și a intrat din nou în serviciu. Atunci n-au învins în Spania și n-au putut veni în România, dar iată când au venit între celea dintâi mănăstiri atacate a fost Bicsadul. De acestea mi-am adus aminte în 1948 april, când eram noi din Bicsad închiși 4 inși la Siguranța din Sătmăre.- De averea lui Pásztor totdeauna mi-a fost groază. Îmi părea că planează asupra ei un blăstem. Când am renovat biserica și am vrut să punem iconostasul adus dela Pásztor am cerut aprobarea episcopului Dr.Hossu Iuliu, care în procesul consorțiului, care cumpărase de la episcopul Miklósy acelea averi [...] parohia gr. cat. din Sătmăre a fost ales arbitru. Eu m-am adresat cași cătră arbitru și am produs dovezi, că avem drept la iconostas. Credincioșii lui Pásztor -din America- mi-au trimis o sumedenie de recipise- cam până la 250 mii coroane cu cari au trimis bani lui Pásztor nainte de primul război mondial și mi-a trimis declarații făcute de ei la notar public acolo în America, în cari spun, că ei n-au trimis bani pentru avere episcopescă, ci ca să facă orfeliant și azil de bătrâni sub conducerea călugărilor. Episcopul Hossu în baza aceasta ni-a dat voie să pun în biserica mănăstirii iconostasul adus dela Pásztor. Mai târziu am cerut să mi să retrimită recipisele – însă în Cluj nu li s-a mai dat de urmă.

Pásztor a murit în 1916 în aula episcopului din Nyregyhaza. Episcopul și prepozitul capitular mi-au spus, că nainte de moarte n-a vrut să se spovedească.- Secretarul lui, Pásztor Ioan a murit prin 1920. Să pregătea să plece la America, în nădejdea, că credincioșii de-acolo îl v'or ajuta. Era bolnav. Mergând la spitalul din Sătmăre a murit subit la intrare pe treptele spitalului.

Foarte probabil nespovedit. P. Augustin Maxim care a adus clopotele dela cătun și foarte multă mobilă în 1921 sa împușcat. P. Ajaki Emil, care la ajutat mult în acestea transporturi – a suferit un an de temniță la Satumare tot atunci. P. Gavril Clemente om în putere și sănătos care a adus iconostasul, odăjdiile și a pus mâna pe grădina din Trip, când nu era nicio epidemie a murit pe neașteptate în tifos în anul 1925. Eu n'am vrut să aduc nimica din averea acea. În anul 1947 nu știam ce să facem cu noviciatul. Atâta tineri s'au prezentat de nu mai aveam pe unde să-i așezăm la Mănăstire. Părinții a spus să cumpărăm conacul lui Pásztor și să-l amenajem. Am aprobat. S-a cumpărat. În august am mers cu 14 frați să'ncepem cu zor lucrările, căci lipseau 80 ferești și multe uși, mai era nevoie de mese, scaune etc. Am stat acolo 2 săptămâni din cari la sfârșit de august am avut 3 zile și 3 nopți ne'ntrerupt un timp de vijelie neobicinuit: vânt, ploaie, ninsoare. Nu mai știam cum să ne scutim în lipsă de ferești cu pături și tapete. Lucrul a mers înainte în toamnă s-a mutat noviciatul cu P. Augustin Pop. Ultimele lucruri comandate la S. mare nainte de Crăciun trebuia să sosască cu 2 camioane. Li-a întâmpinat o zăpadă din cauza căreia au venit numai până la Livada, s'au trecut toate pe tren și în fața Crăciunului deja puse toate ferestile. După atâta trudă în 1948 april cu încă trei din Bicsad era la Siguranța din Satumare și în același [timp] ordinul nostru a fost desființat din partea guvernului. Au urmat zile pe cari le trăim. Pásztor a prezis, că la Cătun urmează pustiirea Ierusalimului însă după acea v-a fi o înflorire mult îmbucurătoare.- Mai adaug, că eparhia Hajdudorogului care a primit averea de-atunci de 2 ori a fost dismembrată –adecă după ambele războaie mondiale. Țin să amintesc, că mănăstirea Bicsadului avea foarte multe scânduri pregătite – din butani cumpărați dela oameni și tăiați la firma din Bicsad. Totuși nu ni-au fost de ajuns. Iános din Boinești avea 9 cubici de scânduri disponibile. Ni le-a oferit împrumut. Cred- că am folosit din ele 5-6 cubici, nu știu chiar sigur. Cu acestea suntem datori. Acum cred- că intradevăr am terminat. Să fie laudă lui Dumnezeu.-

Tot mai am de adaus ceva în legătură cu blăstămul, ce să pare că apasă averea lui Pásztor. Înțalesul lui Pásztor cu eparhia Hajdudorogului n'a putut fi decât cu ceva nainte de numirea lui Miklósy de episcop, fiindcă cam atunci au întrerupt brusc pertractările cu noi – la Ungvar. Deci cea dintâi lovitură ce a ajuns eparhia a fost bomba dela Dobrițin unde-și avea episcopul reședința la început. A primit un pachet frumos din Cernăuți. Erau curioși cu toții că ce poate fi, s'au adunat în birou la desfacerea pachetului. Atunci a fost chemat urgent episcopul la telefon. A trecut la apartamentul său destul de departe. Între timp pachetul a fost desfăcut. O detunătură uriașă a zguduit aerul și casa. O parte din casă s'a năruit. Din cei prezenți la desfacerea pachetului a murit prepozitul Iackovics Mihai, secretarul Ștepkóvszky și iurisconsultul eparhial. Din ei numai bucăți au adunat la înmormântare. Alții au bolit în spitale. Teafăr a scăpat numai episcopul – care nu fusese prezent. Din consorțiul care a cumpărat dela episcopul Miklósy averea

rămasă în România dela Pásztorly avocatul evreu a fost expulsat din România și a perit prin Budapesta, preotul Baccoș – după cum am citit în gazetele din București s-a înveninat întrun hotel din București și acolo a murit, iar Dumitru Nagy după-ce a terminat cu averea nepoatei sale, a căreia tutor a fost a dus câțiva ani de neagră mizerie în Satumare și pe urmă a murit destul de părăsit în spitalul din Baia Mare. Pe avocatul Dobosy l-au luat în consorțiu destul de târziu. El nu s-a înfruptat din vinderile făcute. Plănuiau să vândă conacul la stat în scopul vreunei instituții. Fiindcă era dărăpănat trebuia refăcut puțin. Bani nu aveau. L-au înduplecat pe Dobosy să intre părtaș, să le dea bani la refacere și v-a avea parte cu ei. A intrat. Au spesat. Planul a eșuat. Vânzarea nu s-a mai făcut. Pe urmă Dobosy dreptul său l-a cedat unei rudenii a familiei sale, care era și moșteana lui Nagy Dumitru. Dela acela s-a cumpărat conacul, precum bine v-a ști P. Augustin. Dealtfel Dobosy – în curentul actual- și-a pierdut toată averea. Avea o casă în Cluj. O scrisese pe numele băiatului. Băiatul e medic în Cluj, soția lui cântăreață la operă și pentru ea îl rabdă și pe bărbat în Cluj. Dobosy și soția trăesc acum în Cluj la băiat.- De altfel cu mănăstirea a fost bun. Îmi spunea, că-i suntem datori după niște procese vechi cu multe mii de lei – dar li-a șters toate. Nu li-a mai cerut dela noi.

2-II-1952.

Țin să mai adaug următoarele. Ilie a adus la mănăstire 80 mii Lei din cari s-a acoperit biserica. Coperișul a costat 110 mii Lei, deci cea mai mare parte au fost din banii lui Ilie. Decând a venit acolo a muncit cinstit, îndeosebi cu poșta. Merită cinste și omenie și toată grija ce-i-să cuvine s-o aibă la bătrînețe ca și oricărui călugăr. Celea 2 femei: văduva lui Tyukodi cu sora ei, cât au fost la Mănăstire au îndeplinit o muncă grea și istovitoare cu spălatul rufelor, cu facerea pâinei, cu curățiri la tăiatul porcilor și ori-ce alt lucru. Merită acum la bătrânețe toată conziderația, cinste, omenie și grija cuvenită nu ca unui străin, ci ca unui membru intern. Acestea sunt datorințe în conștiință pentru cari v'om răspunde în fața lui Dumnezeu. Pe Kumsgir (?), dacă mai trăiește să-l țineți din milă, cu aceeași milă pe care vrem s-o avem și noi la Dumnezeu.-Pe Slobodnik Andrei, care a fost gazdă la gospodăria mănăstirei atâta ani de zile [20] mulți îl pizmuiesc, multe invective v'or aduce încontra lui. Nu uitați că după împrăștierea călugărilor el a rămas acolo ca încredințat al statului, cu răspundere. Nu putea fi avocatul călugărilor, ci trebuia să-și grijască pielea și familia. În 20 ani gazdă a muncit din greu și cinstit ori-unde a fost pus. Pe pământ nu sunt ingeri. Și dânsul v-a fi avut greșeli dar sum sigur că acelea sunt prea de tot neînsemnate față cu binele ce l-a făcut mănăstirei și față cu truda ce a depus-o în interesul mănăstirei. Ba și de-acum este singurul dela care puteți primi informații prețioase și foarte multe lucrări și fără de el nu vă veți putea orienta. Răzburarea nu-i calitate, ci defect pedepsit de Dumnezeu. Cu el v-a fi bine, fără el v-a fi foarte greu. La Cătun singura familie arăsată sincer mănăstirei este

familia Medve. V'ă veți convinge acum, de multe.

În Caransebeș am spus P-lui Marina și fr-lui Pavel că avem –pe lângă scândurile dela Iános încă 2 datorii. O spun și aci. Paul Vasile din Târșolț – azi cheferist în Caransebeș are la noi bani din vinderea pemintelor sale, cari au rămas după achitarea impozitelor și a spezelor cu înmormântarea mamei sale. N-a vrut să-i primească atunci. Acum i-ar prinde bine, dar n'avem noi bani. Socotiți banii de atunci după prețul de atunci a dolarului ar avea la noi cam 45 dolari, dar să zicem număr rotund 50 dolari. Când v-eți putea îi veți da. – Doctorul Somogyi din Negrești mulți ani ni-a fost medic de casă. Când vroiam să-i plătesc nu primea. Credeam, că nu vrea să ia dela noi nimica. După moartea lui familia a prezentat conta de pe toți anii. Nu aveam bani. Ceva i-am dat. Poate 1-2 mii de Lei. Restul a rămas. Când am avut bani mai târziu, mi-am uitat de toată chestiunea. Datoria după prețul de-atunci al dolarului ar fi cam 150 dolari. Când veți putea îi dați sau la văduvă sau la fii. În Satumare trăia un un Merza funcționar frate al văduvei, de mai trăiește el ar putea spune pe unde-i familia.- Eu de altă datorie n-am știre.-

Dragă nepoate Gherasim !

Vreu să-ți comunic câteva lucruri, pentru cazul morții mele. Trupul călugărului mort – nu să spală. Cărțile vechi așa ne spun. Cu o haină udă să șterge fața și pieptul. Îmbrăcămintea mi-ar fi: ciorapi, izmene, cămașă, pantalonii și vestonul de de iarnă pe cari îi port cari au fost cu mine la penitenciar. Sunt uzate dar în stare bună. Reverendă să nu'mi dați. Ar trebui s-o desfaceți ca să mi-o puteți și pagubă. Să fiu așezat pe mantie –haina noastră oficială, la grumazi să închiotoară, la picioare celea 2 capete să ridică sus și să potrivesc ca să fie pe o formă de lungi, capetul din dreapta – deasupra piciorului cam 25 cm să rupe întrun loc și prin ruptura aceasta să trece capătul din stânga, ambele capete să adună în dosul picioarelor și să leagă- simplu, fără nod. În mâni pe piept rozariul și un crucifix. De-acestea sunt aci două. Pe cap capturul, așa ca să se tragă pe față. În caz de necesitate fața să poate decoperi pe câteva momente însă rămîne acoperită stabil. Atât. Cere dela preotul din sat Euchologiul cel nou să vezi în el prohodul prescris pentru călugări. Acesta să-l cetești lângă coșciug – eventual cu o zi înainte. Nu cu glas înalt. Dlui protopop îi spui să facă prohodul obicinuit pentru preoți, aplicând și ungerile cu ulei prescrise la preoți.- Cred, că ar fi de-ajuns să ardă lângă coșciug o lumină. Atâtea lumini sunt în dulap să ajungă. Celea din prăvălii fac fum mare de nu mai poți sta în cameră. Participi ca particular. Ajunge D. protopop singur să facă prohodul.

Dumnezeu cu noi.

Atanasie.

Dragă nepoate Gherasim !

Țin să-ți mai comunic câteva lucruri. Albiturile pe cari le am aici rămân toate la familia care m-a grijit: ciorapi, izmene, cămăși, batiste ștergare, ser[vețele] ciarșafuri și plapomă.-Dacă luați angaja[men]tul, că veți achita spesele înmormântării celea [câteva] haine: palton, pardesiu, havel, 3 veste, 2 vestoane –fără de cel ce ar fi pe mine- 3 pantaloni –fără cei-ce ar fi pe mine, 3 svettere, 1 cufer de fibre, un cufer vechiu de piele groasă-galbină, cam deteriorat un cufer galbin de piele, și unul mic, (?) perechi de ghete, 1 p.șoșoni, 1 p.sandale le luați de la nepotul Simion Petru și le duceți unde aflați de bine. Dacă nu luați angajamentul achitării speselor – rămân deocamdată toate aici. Eu cred-că v-a da Dumnezeu să vină pacea. Atunci va fi comunicare liberă cu America. Presupun că de-acolo vor sosi pe numele meu bani. Aceștia îi preia familia și v'ă înțălegeți, ca din ei să achite spesele însă mai bine decât spesele fiindcă familia a spesat și cu boala mea mai ales în lunile prime, până la epuizare și nu să cade să fie lăsați în plus de spese când ar fi de unde să se achite. Eu acuma de altceva nu'mi amintesc, ce ar trebui să-ți mai comunic.

Dumnezeu cu noi.

Atanasie

Orologeriul de care mă folosesc este a lui Ioachim Micu. L-am primit din Borlești cu hainele și cu rozariul. Mi-a prins foarte bine. Nepotul Petru să-l predea surorii lui Ioachim - în Cluj. At[ât].

Meditațiile preotești –2 tomuri- și Biografia unei sfinte li-am primit dela protopopol din Buciumi. Cred – că le puteți lua cu voi. Alte cărți n'am.- Tâmplarul Ion Marina și soția aveau la noi plată – nu știu ce și cât? Întrebații, v'or spune drept.- Fratele p.lui Marina învățătorul a făcut socoteală până la ultimul filer cu banii ce i s-au încredințat.- Fătul din Satumare cu soția 8 luni s'au trudit și au jertfit pentru noi. Trăbuesc recunoscuți. D-na Tifor din Oradea s-a trudit mult. Au fost și destituiți din oficiu. Să fie recunoscuți. Sora P.lui Marina și soția tâmplarului sau trudit mult.Ce puteți pliniți.

[*Text neseminat, dar este același scris, al Părintelui. Atanasie Maxim –N.Red.*]

[Notița adăugată de P.Gherasim:]

Părintele Atanasie Maxim

A murit în ziua de 17 aprilie Joia mare anul 1952. A adormit în Domnul la 8.30 dimineața în prezența P.Gherasim Juca. A fost prevăzut cu sfințele Taine cu o săptămână înainte când și-a făcut o mărturisire generală și la cererea proprie a primit și sf.Maslu deplin conștiu pe toate simțurile sale.

Cu câteva zile înainte nu a putut fi împărtășit cu sf.Taine deoarece voma și nu mai era conștiu de sine.

A murit în casa nepoatei sale Mărioara care la îngrijit dela ieșirea sa din penitenciar pînă la ultima sa suflare.

A fost înmormîntat în satul său natal Bucium lîngă părinții săi așa precum a dorit și a dispus.

Din Zalău a fost dus la Bucium cu un camion de ocazie care transporta lemne. Din Bucium a fost dus de P.Gherasim Juca și de P.Liviu Trufaș protopop de Zalău.

Înainte de a-l duce i s-a făcut în cameră prohodul. În Buciumi în ziua de Sâmbăta mare 19 aprilie 1952 în cimitirul din Bucium. Era așteptat de o mare mulțime de oameni cc.300 din Bucium și din satele învecinate adevărat pelerinaj. Auzind că vin să-l înmormînteze pe călugărul Maxim, ce de mult plecase din satul natal, au venit cu mic cu mare. Slujba înmormîntării a fost celebrată de P.Liviu Trufaș protopop de Zalău de părintele paroh Răcăsan, de P.Maxim nepot din Agriș și de P.Gherasim Juca în civil așa cum a dispus mortul. Predica a ținut-o P.Trufaș.

A fost ceva foarte emoționant.

Au asistat lîngă cosciugul lui P.Gherasim și fratele său în vîrstă de 90 ani.

S-a făcut o masă simplă la P.Răcașan apoi fiecare ne-am împrăștiat pe la locurile noastre. Eu personal am făcut calea întoarsă pe jos. P.Trufas a rămas pînă seara întrucît nu aveam altă posibilitate.

Dumnezeu să-l odihneasă și să-i facă parte de odihna sa veșnică. A fost un suflet ales – persoană istorică pentru ordinul nostru atît în România cît și în Ungaria, în Rusia subcarpatică (Muncaci) Ugorod și alte părți conform însemnărilor sale începînd din 1952 pîn la moarte, pe cari le recomandăm spre citire tuturor membrilor Ordinului nostru.

”Scumpă este înaintea Domnului
moartea cuvioșilor săi!”

Sălăjeni la 19 aprilie 1952

Alăturat se anexează: testamentul P.Maxim

2 foi volante.

1 una notiță despre datele morții și înmormîntării.

(Această notiță nu este semnată de cel ce a scris-o - P. Gherasim Juca, nepotul P.Atanasie Maxim- N.Red.).

Imagine cu Icoana făcătoare de minuni înainte de 1948

*Icoana făcătoare de minuni -
starea actuală, în curs de restaurare*

Prof. Emil Viciu, care i-a profețit calugăria P.Atanasie

Episcopul Dr.ALEXANDRU RUSU la Mănăstire

Părintele Atanasie înconjurat de discipoli

Egumen la Mănăstirea Máriapócs